

MAGYAR POSTA

SZERKESZTI ÉS KIADJA A M.KIR. POSTAVEZÉRIGAZGATÓSÁG
MEGBIZÁSÁBÓL A M.KIR. POSTA JOGÁSZ-ÉS MÉRNÖK TISZTVEISELŐI
ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK SZERKESZTŐ-BIZOTTSÁGA.

FŐSZERKESZTŐ: Dr.FORSTER KÁROLY M.KIR.POSTAFŐIGAZGATÓ

FELELŐS SZERKESZTŐ:

TÁRSSZERKESZTŐ:

Dr. PÁZMÁNY ÖDÖN

M. KIR. POSTAIGAZGATÓ

RÁKOSI GYÖRGY

M. KIR. POSTAMŰSZAKI TANÁCSOS

Híradás a honvédelem szolgálatában.

Vitéz DEÁK FERENC m. kir. honvéd vezérkari ezredes előadása a IX. közigazgatási továbbképző tanfolyamon.

La télécommunication dans le service de la défense nationale. Conférence tenue par M. vitéz FERENC DEÁK, Colonel d'état major, au 9e cours de perfectionnement administratif.

La transmission rapide et sûre des informations et rapports militaires est très importante dans la guerre d'aujourd'hui. Le réseau de télécommunication du territoire de défilé doit être préparé par la poste en temps de paix. Le commencement des hostilités augmente le besoin des liaisons dont les moyens sont: la radio, le téléphone et le télégraphe. Les hauts commandements utilisent entre eux surtout le téléphone et le télégraphe. L'emploi de la T. S. F. présente quelquefois des inconvénients. Les frais des appareils de télécommunication employés par l'armée. Dans la guerre moderne l'arrière du front montre aussi une grande exigence envers un bon service de télécommunication (défense aérienne du pays). Le remplacement des matières usagées entre également en ligne de compte. La surface de contact de l'administration publique, avec la télécommunication servant à la défense nationale provient de plusieurs dispositions de la loi. La loi (art. de loi 2:1939) prescrit les restrictions et les recours que les organes militaires peuvent ordonner (la suppression entière du trafic téléphonique privé, la restriction du service télégraphique etc.). — Les instruments de télécommunication de la poste et de l'armée doivent se développer d'après les principes identiques. Une bonne préparation avant la guerre assure déjà le résultat satisfaisant. Pour terminer, l'auteur résume les divers devoirs du gouvernement, de l'administration publique et des dirigeants militaires et civils de la télécommunication en vue de prévoir le meilleur service pour la transmission des informations etc. en temps de la guerre.

Mielőtt előadásom érdemi részére rátérnék, néhány szóval tisztázni szeretném, hogy a „híradás“ fogalma alatt nem a köznapi értelemben vett „hírek“, „napihírek“ közvetlen, szájról-szájra való továbbadását kell érteni, hanem a katonai intézkedéseknek, parancsoknak, illetve jelentéseknek nagyobb távolságokra való eljuttatását. Ez a hírtovábbítás, lerövidítve „híradás“, történhet személyek kiküldésével, vagy műszaki eszközök (távbeszélő, táviró, rádió, fényjelző) felhasználásával. A híradás fogalma tehát felöleli a hírváltás összes módozatait és eszközeit.

Mindig nagy jelentősége volt annak, hogy az emberek mondanivalóikat nagyobb távolságokra is gyorsan közölni tudják az érdekeltekkel. Ennek az érdekében állította a tudomány a táviró- és távbeszélőkészülék feltalálásával az elektromosságot is a híradás szolgálatába. A rádióval pedig szinte korlátlan távolságokra való hírváltás valósult meg.

Napjainkban szinte el sem képzelhetők az állami igazgatás, a gazdasági élet, a közbiztonsági szolgálat és az ország életének egyéb területei modern híradó eszközök nélkül. Ugyanúgy nem tudja nélkülözni ezeket többé a magánember sem.

Még fokozottabb a gyors, a biztos híradás jelentősége a mai hadviselésben. A mai milliós hadsereget nem lehet dombtetőről, lovasküldöncök útján vezetni, mint ahogy azt még Napoleon is tette. Ma a hadvezér, nagy törzsével, valahol messze a küzdő csapatok mögött dolgozik, várja a többszáz, sőt ezer kilométeres kiterjedésű arcvonal vagy harcvonalak jelentéseit, s onnan osztja sokszor azonnal végrehajtandó parancsait. Több ezer kilométeres távolságokra csakis a táviró, távbeszélő és a rádió segítségével tudunk azonnali hírváltást biztosítani. Hangsúlyozom az azonnali szót, mert a gyors seregetek idejében, amikor a páncélos hadosztályok egy nap alatt 150—200 km távolságra törnek előre az ellenséges arcvonal mögé, hogy hatalmas ellenséges tömegeket kerítsenek be, — döntő jelentőségű, hogy ezek helyzetéről az előljáró parancsnokságuk idejében jelentést kapjon s ha kell parancsait azonnal kiadhassa nekik.

Ilyen feladatok megoldásához nagy és kitűnően működő híradó szervezet kell. Minden híradó eszközt a legmegfelelőbbben kell alkalmazni. Az ellenséges arcvonalon áttört és száz kilométerekre annak háta mögött harcoló páncélos hadosztályokkal nem lehet táviró és távbeszélő összeköttetést teremteni, ott csak a rádiót használhatjuk.

A rádió lehetővé teszi, hogy az ellenséges arcvonal mögött többszáz kilométerre összetalálkozó páncélos egységeink jelentését, melyet azok az előljáró ezred vagy dandárparancsnokságuknak adnak le, ugyanakkor hallhatja az ezer kilométerre levő arcvonalparancsnokság is. További terveinek megvalósításához tehát nem kell órákig vagy negyednapokig várni, míg ez a jelentés a közbeeső parancsnokságok útján hozzá eljut.

Nem elveszett erő többé az a csapat sem, melyet az ellenség bekerített. A rádió lehetővé teszi, hogy velük csaknem zavartalanul érintkezhessünk.

A mai háború el sem képzelhető a legmodernebb híradó eszközök nélkül. A legzseniálisabb hadvezér is tehetetlen báb volna, ha akaratának végrehajtásához nem állnának rendelkezésre a mostani híradóeszközök. A legjobban kiképzett, tökéletesen felfegyverzett, kiváló szellemű csapat is kiszolgáltatott tömeg lenne, ha az ellenségről nem tudna gyorsan híreket kapni és azokat nem tudná gyorsan tovább jelenteni, hogy az előljáró parancsnok a helyzetnek megfelelően idejében tudjon vele rendelkezni.

A hadviselés azonban nemcsak a hadszíntéren folyik, hanem az anyaország területén is. A hadszíntéren harcoló csapatok lőszerrel és egyéb hadiszerrrel, ruházattal, élelemmel stb., stb. való ellátása már a múlt század háborúiban is az anyaország feladata volt. A mai milliós hadseregek rengeteg

anyagot fogyasztó harcaiban az anyaország zökkenésmentes termelése, döntő kihatású a háború kimenetelére.

Ma a repülőbombázások és ejtőernyős támadások lehetősége révén az anyaország is hadszíntér, tehát a vezetőségnek ugyanolyan feszesen kell kezben tartani ezt a területet is, mint a hadszínteret.

A kézbentartáshoz pedig ismét híradóeszközök kellene.

*

Az eddig elmondottakban rámutattam a híradás jelentőségének megnövekedésére napjainkban, hogy világosabban lássuk majd, milyen feladatok hárulnak azokra, akiknek a hivatása a megfelelő híradás megteremtése az ország számára, beleértve az anyaország és a haderő szükségletét is.

Vizsgáljuk most meg ezeket szükségleteket részleteiben.

Vegyük először a harcoló haderő híradó szükségleteit.

Az első szükséglet a felvonulás előkészítése, azaz a felvonulási terület berendezése híradóeszközökkel. Mit értünk felvonulás alatt? A haderőnek arra a területre való szállítását, felvonulását, amely területről a seregtettek a haditervnek megfelelően a hadműveleteket megkezdik. Itt minden parancsnokságnak összeköttetésben kell lenni egymással és pedig vezetőkes, azaz táviró és távbeszélő összeköttetéssel, nehogy a rádió hírváltással, melyet az ellenség megfelelő eszközökkel le tud hallgatni és be tud mérni, elárulják a felvonuló seregtettek mennyiségét és helyzetét. A felvonulási terület híradó hálózatát a hadvezetőség kívánságának megfelelően a m. kir. posta készíti elő már békében. A felvonulási híradószükséglet néha ellentétben áll az ország gazdasági viszonyainak megfelelő híradó igényekkel, de ezt az áldozatot az országnak vállalni kell, mert a surlódásmentes felvonulás, fél győzelmet jelent. A felvonulás vasúti tömegszállításai különös gonddal berendezett vasúti híradást követelnek meg. A békebeli vasúti szerveket meg kell erősíteni katonai vasúti hatóságokkal, amelyek természetesen mind össze vannak egymással kötve híradó szervezetük útján.

A felvonulást rövidesen követi a harc megkezdése. A harcbalépés után az összeköttetésre még nagyobb szükség van. A felderítő csapatok jelentéseinek gyors továbbításához rádió kell. A repülők a földi csapatokkal, valamint egymás között, rádióval érintkeznek. A tüzérség lövéseit ma már rádióval irányítják. A páncélos hadosztályok minden egyes harcikosijában rádió van, enélkül céltalanul mozgó, értéktelen vastömegek lennének. Az ellenséges fegyverek tüzeitől elárasztott harcterületen a gyalogság is legtöbbször rádióval adja jelentéseit, parancsait, mert a távbeszélővezeték igen gyakran ellövik. A rádió mellett alkalmazzák a fénytávbeszélőt is, aminek korlátozott hatótávolsága mellett óriási előnye, hogy az ellenség nem tudja lehallgatni.

A magasabb parancsnokságok egymás között főképen a távbeszélőt és a távirót használják. A rádió hírváltás ugyanis ilyen viszonylatban lassubb, mert fontosabb intézkedéseket nem lehet nyílt nyelven továbbítani. Az ellenség a mi rádiójeleinket éppen úgy hallja, mint a saját csapatok, — tehát rejtjelezni kell. A géptáviró berendezéseink olyanok, hogy azt az ellenség ha rá is kapcsol a táviróvezetékre, lehallgatni nem tudja. Nem tudja lehallgatni annak ellenére sem, hogy a mai géptávirók látszólag sokkal egyszerűbbek, mert hiszen az irodai írógépeknek megfelelő billentyűzetük van. A mai harc-

vezetés és a nagy tömegek ellátása rendkívül sok személyes beszédet és sokszor hosszú intézkedést kíván. Ezt a békeforgalomra létesített postai távbeszélő- és táviróvezetékek nem győznék. A korszerű híradóeszközökkel azonban megoldható, hogy egy vezetéken, — amely eredetileg egy időben csak egy beszélgetés továbbítására szolgált — egyszerre 15—20 beszélgetést és távirat-továbbítást is le tudunk bonyolítani anélkül, hogy az egyidejű beszélgetések, illetve a Morse-jelek egymást zavarnák. A német hadseregnek pl. olyan berendezése van már, amelynek segítségével egy vezetéken egyidőben 16 beszélgetés és 24 távirat mehet.

A parancsnokságok gyors állásváltoztatását és az új harcálláspontokon a híradás legrövidebb időn belül való berendezését gépkocsiba beépített táviró- és távbeszélőközpontok teszik lehetővé. Néhány évvel ezelőtt egy hadtestparancsnokság új hírközpontjának berendezéséhez még csaknem egy teljes nap, egy hadsereg hírközpontjához pedig 2—3 nap kellett.

Ezeket a híradóeszközöket a híradó csapat szolgálja ki. Ennek a szervezetébe van beállítva mindaz a híradóeszköz, amely a mai háború megnövekedett híradóigényeit ki tudja elégíteni. Hogy ez pénzben kifejezve milyen értéket képvisel, néhány adatot említek meg:

Az összegek kikerekített számok.

Egy kb 2 km hatótávolságú kis rádiókészülék, amit a gyalogság használ, 2000 P. A 10—15 km hatótávolságú, valamivel nagyobb rádió, amit főképp a tüzérség használ, 3000 P. A magasabb parancsnokságok készülékei, amelyekkel 70—100 km-re lehet érintkezni, 10.000 P-n felül vannak. Az 1000 km-en felüli távolságon is dolgozó, gépkocsiba épített rádióállomás ára 150.000 P.

A legkisebb távbeszélőegység felszerelése 700 P. Ezzel 2 km-es tábori vezeték építhető. Egy nagyobb egység felszerelése, amelyben már 10 km. hosszú nehéz kábel van, amelynek szállításához 2 drb 3 tonnás tehergépkocsi szükséges, a gépkocsi ára nélkül 58.000 P-be kerül. Egy gépkocsiba épített táviró vagy távbeszélő központnak az ára 80.000 P.

Egy könnyűhadosztály híradószázad teljes híradó anyaga szállító eszközök nélkül 150.000 P. Egy páncélos hadosztályé 233.000 P. Egy hadseregparancsnoksághoz tartozó híradó zászlóalj összes híradó anyaga — nem számítva a szállító eszközöket, — 1,830.000 P-t tesz ki.

Végül néhány postai adat: Egy szál légvezeték építését oszlopsoron km-ként 1000 P-vel, földbe fektetett 54 érpáros páncélkábel fektetést — átlagos talajnál — 8000 P-vel számítják.

*

Harc közben a híradóanyag természetesen kopik, romlik és ellenséges behatás következtében sok el is pusztul. A használhatatlan anyag azonnali pótlására a hadrakelt seregeknél sok tartalék híradóanyagot is kell szállítani.

De ezzel még nem zártuk le a harcoló haderő híradószükségletének felsorolását. A harcoló erők anyagi és a személyi utánpótlásukat a hátszorból kapják. Ennek a pótlásnak az intézése állandó összeköttetést kíván az anyaország különböző katonai szerveihez.

Rá kell mutatnom arra is, hogy e rengeteg és igen értékes híradóanyag kezeléséhez kitűnően kiképzett személyzet kell, mert kiképzetlen kezelő a finom eszközöket nem tudja működtetni, sőt tönkreteszi. A mi — aránylag kevésbé iskolázott — népünknel ez a katonai vezetés egyik legnagyobb gondja s a tiszti és tiszthelyettesi kar legnehezebb feladata.

Térjünk most át a hátország híradó igényeire. Első pilanatra itt nem lehet nehézség, hiszen hosszú éveken át megteremtett híradóhálózat működik. A háború viselése azonban mind a gazdasági élettel szemben, mind a kevesebb és gyakorlatlanabb személyzettel dolgozó igazgatással szemben fokozottabb követelményeket támaszt. Ezek viszont nagyobb híradó igényekkel lépnek fel. A hadiszerek gyártása egészen új gyárvilágot hív életre. A háborús ellátás számtalan új szervet szül. A katonai csapat és anyagszállítások a vasút híradóhálózatát újabb és újabb feladatok elé állítják. A hátország igényeinél kell megemlíteni még az ország légvédelméhez szükséges híradó berendezéseket is. A légvédelmi hírendszert egészen különleges berendezéseket kíván. A figyelő órs jelentései pillanatok alatt eljutnak a központba, mely regisztrálni tudja az ellenséges gépek számát, fajtáját, nemzetiségét és a repülő irányát.

Amint látjuk, van a hátországban is bőségesen híradóigény. Mindezt a postának kell kielégítenie, természetesen elsőbbséget biztosítva a katonai követelményeknek.

*

Az elmondottakból megismertük, hogy a működő hadseregnek és a hátországnak milyen szükségletei vannak a háborúban. Most lássuk azt, miképen valósul mindez meg?

Mindkét híradás megteremtéséhez igen sok pénz kell s azt a pénzt idejében kell a híradás szervezőinek rendelkezésére bocsátani, mert a megvalósításhoz évek, hosszú évek kellene. A pénz előteremtése és rendelkezésre bocsátása a kormányzat feladata. De a pénz rendelkezésre bocsátásával a kormányzat még nem teljesítette minden kötelességét. Gondoskodni kell olyan gyárak életre hívásáról, amelyek a rendkívül finom munkát igénylő híradó eszközöket elő tudják állítani. Gondoskodnia kell a gyártáshoz szükséges nyersanyagok előteremtéséről. Ez nem mindig sikerül belföldről, külföldi beszerzésre is szükség van. A kormányzat további feladata, hogy törvényhozási lag biztosítsa a posta híradóhálózatának és a magánosok híradó berendezéseinek igénybevételét a hadviselés céljaira. Ezt nálunk az 1939. évi II. törvény-cikk szabályozza.

E törvénycikk végrehajtásánál van a közigazgatásnak érintkezési felülete a honvédelmet szolgáló híradással. A törvény 99., 101., 103. és 104. §-a megmondja, hogy honvédelmi érdekekből melyik katonai szerv milyen korlátozásokat, igénybevételeket hogyan, ki útján foganatosíthat.

A hadvezetőség elrendelheti a posta útján, hogy pl.: a felvonulás területén X., Y., Z. megyékben a távbeszélő magánforgalom teljesen beszüntetendő, a magántávíró forgalom pedig csak korlátozott mértékben bonyolítható le. Esetleg az is teljesen megszüntethető. A felvonulási terület egyik községében pl. 6 magánfél, 2 orvos, 4 ipari, 5 kereskedelmi vállalat és 3 uradalmi, továbbá 15 közigazgatási hatósági, hadiüzemi előfizetői állomás van. Ezek közül első sorban a 6 magánfél, azután a kevésbé fontos ipari, kereskedelmi és uradalmi állomásokat vesszük igénybe, végső esetben, ha más távbeszélő állomás nincsen, közös használatra a közigazgatási hatóságok állomásai is igénybevehetők. Mindenkor törekvés, hogy a közigazgatás részére a postai hírhálózat a legszükségesebb mértékben rendelkezésre álljon (jegyző, főszolgabíró, alispán, belügyminiszter) és csak legvégső esetben veszi el a honvédség az összes vonalakat.

*

Az eddigiekből kitűnik, hogy a posta és a haderő híradó eszközeinek nagyon hasonlítaniok kell egymáshoz, illetve igen soknak azonosnak kell lenni, mert a háború esetén a haderő a posta eszközeit is igénybe veszi. Ezenkívül igen sok postás vonul be a katonai híradó alakulatokhoz. Ezért szükséges, hogy a posta és a haderő híradó eszközeinek állandó korszerűsítése is párhuzamosan haladjon.

*

Ha a háborúk történetét tanulmányozzuk, rájövünk arra, hogy a háború tulajdonképpen nem akkor kezdődik, mikor az első fegyver eldördül, hanem annak az előkészítésével. Amelyik fél előbb kezdi meg s nagyobb erőfeszítéssel végzi a háborúra való felkészülését, az feltétlenül fölénybe kerül a másikkal szemben, s több kilátása van a győzelemre.

A totális háborúban a háború előkészítésénél igen nagy szerepet játszik a híradás helyes megalapozása. Korszerű híradás nélkül a legmodernebb fegyvereket sem tudja a vezetés kellő időben és helyen alkalmazni. Hiába vannak elsőrendű repülőgépeink és mindent legázoló harcokcsijaink, hiába vannak halált megvető bátorságú pilótáink, páncélosaink, ha a repülőgéphez, illetőleg a harcokcsiba nincs beépítve kitérő rádiókészülék és nincs kitérően kiképzett rádiós a készülék mellett. Megfelelő híradó szervezet nélkül a hadvezér olyan, mint a süketnéma vak, akit a bakra ültetnek s azt kívánják tőle, hogy száraz nélkül hajtsa a lovakat a nagy város legforgalmasabb utcáin.

Tehát ha azt akarjuk, hogy a honvédség meg tudja felelni a feladatának, azaz háború esetén győzzön, akkor nem szabad sajnálni a pénzt, amit a híradó eszközök beszerzésére s a híradás állandó fejlesztésére fordítanak. A híradó eszközök a technika fejlődése folytán állandóan módosulnak, fejlődnek, tökéletesednek. Ha valaki arra az álláspontra helyezkednék, hogy van már elég korszerű híradásunk, minék azt újabb anyagi áldozatok árán tovább fejleszteni, amikor másra is fordíthatjuk a pénzt, — végzetes tévedésbe esik. Mert, ahogy a lövegek terén az van a másikkal szemben fölényben, akinek az ágyúja messzebbre és gyorsabban tud löni, a levegőben az, akinek gyorsabb, mozgékonyabb gépe van és így tovább, a vezetés terén az előzi meg a másikat, aki az akarátát biztosabban és hamarább tudja oda juttatni, ahová kell és az alárendeltjei, valamint az ellenség helyzetéről mindig jobban van tájékozva, mint az ellenfele. Ehhez pedig kiváló híradóeszközök kelleneek.

*

Az elmondattakban általános áttekintést nyújtottam arról, hogy a honvédelem milyen feladatok elé állítja a híradást. Láttuk, hogy mind a harcoló hadsereg, mind a háttország igen értékes híradó eszközöket és berendezéseket követel. Láttuk, hogy a híradás megteremtése hosszú, gondos előkészületeket, működtetése pedig kiválóan kiképzett személyzetet kíván. Láttuk, hogy a győzelemhez a híradás mennyiben járul hozzá.

*

Befejezésül összefoglalhatjuk, hogy

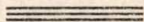
a) A kormányzat feladata: pénzt adni és megteremteni a feltételeket a híradó eszközök előállításához, továbbá a híradás állandó korszerűsítéséhez. Törvényhozásilag biztosítani, hogy a háború előkészítésénél és a háború alatt

a honvédelem követelményei más igényekkel szemben a híradás terén is elsőbbséget élvezzenek.

b) A közigazgatás feladata: gondoskodni arról, hogy a mindig felbukkanó magánérdekek háttérbe szorításával a honvédelem megkapja azt a támogatást, amelyet a törvény a híradással kapcsolatban is biztosít számára.

c) A híradás katonai és polgári vezetőinek pedig az a feladata, hogy a rendelkezésére bocsátott pénzzel, anyaggal és személyzettel a mindenkori követelményeknek legmegfelelőbb híradást biztosítsák.

Ha e három tényező megtette a kötelességét, nyugodt lélekkel állíthatom, hogy a mi önfeláldozásig kötelességteljesítő derék híradó katonáink és világszerte elismert postásaink biztosan meg tudják oldani a reájuk bízott nehéz feladatokat.

A hivatali szemlék és a kezelés ellenőrzése.*)

Írta: vitéz SZIVÉR KÁROLY m. kir. postatanácsos.

Inspection des bureaux et le contrôle de la manipulation. Par M. KÁROLY SZIVÉR, Conseiller de poste.

Les inspecteurs des bureaux ne peuvent pas se contenter du contrôle de l'état de caisse seulement, mais ils doivent passer en revue la manipulation entière du bureau. Afin que la poste, comme un organe important de la vie moderne, puisse rendre le meilleur service au public, elle doit être continuellement dirigée et contrôlée. Ce devoir est attribué aux inspections des bureaux. Jusqu'ici les inspections s'étendaient en même temps tant à l'état de caisse qu'à la manipulation. L'auteur est d'avis que ce système ne donne pas de résultats suffisants. Dans les bureaux importants, l'établissement de l'état de la caisse principale et des autres caisses dure longtemps, le contrôle minutieux de la manipulation sera donc négligé. Il propose à séparer l'inspection de la caisse du contrôle de la manipulation. Pour les plus grands bureaux, l'organisation des inspections spéciales se rapportant seulement à quelques branches de service serait d'une grande utilité.

Régóta vitatott kérdés, hogy a hivatali szemlék — amelyeknek a pénztárvizsgálat s a kezelés ellenőrzése egyformán feladata — megfelelnek-e e ket-tős rendeltetésüknek és ugyanazzal a mértékkel eléggé behatóan ellenőrzik-e mindkettőt.

Sokan ennek a kérdésnek felvetését feleslegesnek tartják. Felfogásuk szerint a hivatali kezelésnek s hivatali rendnek a pénztárkezelés az igazi fokmérője és mivel általános tapasztalat szerint azoknál a hivataloknál, amelyeknél a pénztárkezelés és számadáskészítés megbízhatóan rendes, a kezelés ellen sincs lényegesebb kifogás. Minthogy pedig a posta és a közönség érdeke leginkább a pontos s megbízható pénzkezeléshez fűződik, a hivatali szemléknek a pénztárvizsgálat a legfőbb feladata és a kezelést csak olyan mértékben kell ellenőrizni, amennyire azt a pénztárvizsgálat, valamint annak eredménye kívánja.

*) A jogász szakosztályi kisszemináriumi előadás-sorozatában a szerző 1942. évi február hó 16-i előadása és az ennek kapcsán történt felszólalások alapján.

Ezzel a felfogással szemben tekintélyes számban vannak olyanok is, akik az alapos pénztárvizsgálat fontosságát s szükségét nem vitatva, a kezelésnek beható és mindenre kiterjedő ellenőrzését legalább is olyan fontosnak tartják, mint a pénztár kezelését. E felfogást vallók azzal érvelnek, hogy a rendes és pontos pénztárkezelésből és számadáskészítésből csak az egyedül dolgozó postamesteri hivataloknál lehet a hivatal egész kezelésének kifogástalanságára következtetni. A nagyobb hivataloknál a jó vagy rossz kezelés a számadáskészítéstől többnyire független és mivel a postának és a közönségnek a kezelési mulasztásokból vagy szabálytalanságokból sokkal több és nagyobb erkölcsi és anyagi kára származhat, mint a szabálytalan vagy megbízhatatlan pénzkezelésből, a hivatali szemléknek a kezelés ellenőrzésére is legalább olyan gondot kell fordítani, mint a pénzkezelésre.

E két felfogás közül csak az utóbbi lehet a helyes. E felfogás helyességének igazolásául sok bizonyítékot lehet felsorakoztatni, de elegendőnek tartom, ha kizárólag a posta céljára, rendeltetésére hivatkozom.

A posta a mai modern életnek nélkülözhetetlenül fontos szerve és ebben a szerepében a saját anyagi érdekeit megelőzően rendeltetése és hivatása csak az lehet, hogy az állami, közgazdasági szervezetek, továbbá az egyéneknek minden időben a lehető legjobbat nyujtsa. Ehhez természetesen kifogástalanul működő kezelési gépezet szükséges, amelyet a dolog természetéből kifolyólag állandóan irányítani, ellenőrizni kell és amelyből az itt-ott fellépő hibákat és hiányosságokat nyomban ki kell küszöbölni. Ez a fontos és kényes szerep a hivatali szemlékre vár.

Ha azonban ettől függetlenül a postát kizárólag mint az államnak egyik hasznohajtó szervét tekintjük, akkor is nélkülözhetetlenül szükséges a kezelés állandó és alapos ellenőrzése. Ahogy a kifogástalan postai szolgálat nem csak a posta intézményének jóhírét öregbíti, hanem a közönséget a posta szolgálatainak igénybevételére szoktatva, a posta jövedéki bevételeit is szaporítja, éppen úgy a hanyag és felületes kezelés nemcsak a posta tekintélyének és jóhírének árt, hanem sok esetben soha be nem hozható jövedelemcsökkenést okozhat, amelyből sokkal nagyobb kára lehet a postának, mint amekkora az itt-ott jelentkező visszaélésekből származik. Csak egy esetet említek. Ha a távbeszélőkezelő felületes és figyelmetlen, a beszélgetési időtartamot pontatlanul méri, a beszélgetések befejezése után a kapcsolást késedelmesen bontja és az áramköröket nem használja jól ki, mindebből az egyes eseteket összegezve, országos viszonylatban olyan nagy kár származhatik, amely a gondatlan és megbízhatatlan pénzkezelés okozta károsodási összeget többszörösen meghaladja. Így tehát nemcsak erkölcsi, hanem fontos anyagi érdek is kívánja a hivatali kezelés részletes és beható ellenőrzését.

Mindezek ellenére a hivatali szemlék gyakorlatában a kezelés ellenőrzése nem kapta meg az őt megillető fontos helyet. A szemlék — egy rövid időszakot kivéve — mindig a pénztárvizsgálatot tartották és tartják jelenleg is főfeladatuknak. Ez a múltban talán érthető és megokolt volt. A 19. század utolsó negyedében, amikor a táviró-távbeszélő üzletág még gyermekcipőben járt, a rádió még csak regényekben szerepelt és a postai üzletág munka-

területe úgyszólván csak a levélpostai küldeményekre, csomagokra és postalványokra terjedt ki, a hivatali szemléknek nehezebb és fontosabb feladata a pénztárvizsgálat lehetett, mert a postakezelési szolgálatot a pénztárvizsgálattal egyidejűleg is könnyen ellenőrizhették. Még a 20-ik század első évtizedeiben is, — amikor a posta fejlődése megindult, — bevált ez a gyakorlat, mert a hivatali szemléket tartó postabiztosok sok évi gyakorlattal és tapasztalattal rendelkeztek, akik a pénztárvizsgálat mellett a postahivataloknak a mostaninál lényegesen kevesebb ügykörét még behatóan ellenőrizni tudták. Erre módjuk volt annál is inkább, mert abban az időben a postahivatalok a postai értékcikkeken kívül más értékcikket nem árusítottak, a távbeszélő üzletág csak akkor kezdett fejlődni, a rádió a kezdeti éveit élte és így a pénztárvizsgálat könnyebb és egyszerűbb volt és a kezelés ellenőrzésére több idő jutott.

Az 1920—1930. években a hivatali szemlék gyakorlatában a pénztárvizsgálat és a kezelés ellenőrzése között bizonyos egészséges egyensúly kezdett kifejlődni, amely azonban kívül álló okok miatt csakhamar felborult.

Az utolsó 10—15 év alatt az állam összes értékcikkeinek árusítását a posta vette át, az állampénztárak átszervezéséből kifolyólag az állami adók és egyéb bevételek jórésze a postatakarékpénztár közvetítésével postai kezelésbe kerültek, a Máv. és a pénzügyintézetek is bekapcsolódtak a postai pénzforgalomba és a postának ily módon felszaporodott érték- és pénzkezelése a hivatali szemlék pénztárvizsgálati teendőit és annak időtartamát lényegesen növelte. E körülmények miatt a postabiztosok a pénztárvizsgálathoz szükséges több időt — mivel időhöz kötötten kellett a szemlékkel elvégezni — a kezelés ellenőrzéséhez szánt időből vonták meg, ami természetesen a kezelés ellenőrzésének fokozatos leromlására vezetett. Ilyen előzmények után ma a hivatali szemléknek ismét a pénztárvizsgálat a legfontosabb feladata és a szemlék a hivatali kezelés ellenőrzésével az említett okok miatt nem foglalkoznak annyit, mint amennyire az kívánatos és szükséges lenne. A pénztárvizsgálat előtérbe helyezése még azzal a következménnyel is járt, hogy a kevés kezelési ellenőrzésben is lassanként egy számszerű műveletet láttak. Ma a hivatali szemlék a kezelés ellenőrzésénél főként a különböző kezelési okiratokban tételelesen vagy sommásan nyilvántartott küldemények darabszámának helyességét és a kezelési okiratok szabályszerű kitöltését vizsgálják, de a kezelésnek a kezelési okiratokban nem érzékelhető mozzanatait a legtöbb esetben csak felszínesen vagy egyáltalában nem érinti. Így többek között a szolgálati idő betartása, a közönség kiszolgálása, a kezelők udvarias szolgálatkészsége, a küldeményeknek az előírt időben való továbbítása, az ezt előidéző okok megszüntetése, az érkezett postaanyag hibátlan gyors és biztonságos feldolgozása, a kézbesítés késedelmének kiküszöbölése, a távirógépszolgálat, a táviratok helyes adása, vétele, irányítása, közvetítése, a távbeszélő-kezelő felületessége, lassúsága, figyelmetlensége, a távbeszélő áramkörök helytelen és elégtelen kihasználása, a beszélgetés időtartamának mérése, a késedelmes bontás, a szolgálat rossz s helytelen megszervezése stb. a legritkább esetben képezi a szemle-kifogásoknak vagy utasításoknak tárgyát. Pedig ezen a téren igen sok a hiba és mulasztás s a hivatali szemléknek éppen az

ilyen hibák kiküszöbölése lenne a feladata, mert ezeket csak a helyszínen kezelés közben lehet megfigyelni és észrevenni.

A hivatali szemlék kétségen kívül fennálló hibáinak kiküszöbölése és a hivatali kezelés ellenőrzésének megjavítása érdekében a hivatali szemlék e gyakorlata az utóbbi években módosult, de ezek a módosítások — a tapasztalat szerint — nem váltak be és a kezelés ellenőrzését nem javították meg. Ezek a helyszíni adottságokkal, a biztosok teljesítőképességével, a posta műszaki berendezéseivel s az élet és gyakorlat követelményeivel nem számolva, teljesen elméleti téren mozogtak.

Véleményem szerint a kezelés ellenőrzésének kérdését alaposan és jól csak akkor tudjuk megoldani, ha nyíltan és őszintén számolunk azzal a ténnyel, hogy nagyobb hivataloknál a hivatali szemlék a mostani összetételükben az ellenőrzési teendők sokasága miatt a kettős feladatuknak megfelelni képtelenek. Az a keret, amelyet a hivatali szemléknek több mint egy fél évszázaddal azelőtt szabtak, a pénztárvizsgálatnak s a hivatali kezelés ellenőrzésének egy időben időhöz kötötten való elvégzéséhez szűk. Ebbe a keretbe nem lehet beleilleszteni azt a munkatöbbletet, amely a posta ügkörének állandó szaporodása és a távbeszélő további fejlődése folytán a szemlékre esetről-esetre még ezután vár.

A pénztárvizsgálat, vagyis a hivatali főpénztár készpénzének, a postai értékeknek, portóbélyegeknél, törvénykezési bélyegeknél, forgalmi adóbélyegeknél, váltóürlapoknak és váltóilleték bélyegeknél, pénzügyi értékeknek, OMBI bélyegeknél, ügyvédi meghatalmazásoknak számbavétele, az ezekre vonatkozó, továbbá a táviró-távbeszélő rádiódíj-mérlegeknél elkészítése, a kezelési kézipénztárak megvizsgálása, a hivatali jövedéki és forgalmi bevételeinek és kiadásainak pontos számszerű megállapítása, az ezekkel kapcsolatos pénztárkezelési okiratoknak, a kezelési osztályok és kézbesítők leszámolásaiknak megvizsgálása stb. egymagában véve még egy átlagforgalmú III. osztályú postamesteri hivatalnál is csaknem egy teljes napi elfoglaltságot jelent. Ha a terhes pénztárvizsgálati teendőket a posta-táviró-távbeszélő és a rádiókezelés nagytömegű ügköreinek egyszerre és egyidőben történő megvizsgálásával is összekötjük, ez feltétlenül vagy az egyik, vagy a másik rovására vezet.

A mostani összetételükben a szemlék eredményességét a közreműködők számának, vagy a szemle napoknak emelésével a legtöbb hivatalnál fokozni nem lehet, mert a szemlé vezető, aki a szemle irányításáért és eredményéért személyesen felelős, a tömegmunka miatt a szemle vezetésébe érdemlegesen befolyjni alig tud, az ellenőrzési teendőknek egyidőben történő teljes szétaprózása pedig a munka összefüggésének és a munkaeredménynek rovására vezetne.

E kérdés megoldásánál a távbeszélő műszaki berendezésével is számolnunk kell, amely a szemlék mostani kereteinek megváltoztatását szintén kívánja, sőt követeli. Ha a távbeszélőnek a műszaki berendezése és a kezelés látszólag különálló része is, a gyakorlatban e kettő mégis szerves egészet képez, tökéleteset csak akkor nyújthat, ha mindkét része kifogástalanul mű-

ködik. Éppen ezért a távbeszélőkezelésnek megvizsgálása is csak akkor lehet eredményes, ha az nem külön, hanem a műszaki berendezés megvizsgálásával egyidőben egyszerre történik. Ma a műszaki és a kezelési szemléket külön tartjuk. Az egyik a másikról még tudomást sem vesz. Ha a biztos távbeszélő kezelési szabálytalanság vagy mulasztás okát műszaki hibában látja, legtöbbször tanácstalanul áll, mert a műszaki berendezéshez nem ért, s ha értene is, ahhoz nem nyulhat és műszaki szakember ilyenkor nem igen áll rendelkezésére. Ilyen körülmények között a kezelési hibát sok esetben nem tudja kiküszöbölni és ha észrevételeit jelenti, kiderülhet, hogy jóhiszeműen tévedett, amivel esetleg érzékenykedésre találhat. Az említett okok miatt biztosok a távbeszélővel nem szeretnek foglalkozni. Ha a műszaki berendezések okozta adottságokkal nem számolunk és a szemlék gyakorlatát e követelményeknek megfelelően nem változtatjuk meg, a távbeszélőkezelés hatékonyabb ellenőrzését a jövőben is aligha várhatjuk.

A kezelési ellenőrzés kérdésének megoldásánál nyíltan és őszintén figyelembe kell venni azt a tényt is, hogy a posta-távíró-távbeszélő és rádióüzletág ma már sokoldalú, minden egyes üzletág a technika fejlődése és az élet követelményei folytán állandóan változik és bővül s emiatt valamennyi üzletág minden ügykörének részletekbe menő ismerete ma már alig lehetséges. Az igazgatósági előadóktól ma már nem is követeljük meg valamennyi üzletágnak részletekbe menő alapos ismeretét. A hivatali szemléknél a postabiztosoktól ezt mégis megkívánjuk, bár tudjuk, hogy ennek teljesen megfelelni nem tudnak. Ezzel a felfogással, illetőleg kívánsággal szintén szakítani kell és komolyan kell számolni azzal, hogy nagyobb hivataloknál, amelyeknél valamennyi üzletág minden egyes ügykörébe tartozó szolgáltatások és ügyek előfordulnak, a biztos a követelményeknek minden tekintetben megfelelni képtelen.

A kezelési ellenőrzés megjavítása érdekében a mostani gyakorlati eljárást még egyéb tekintetben is meg kellene változtatni. A mostani gyakorlat minden hivatalra nézve egyformán, százalékszerűen állapítja meg a felülvizsgálás mérvét. Ez nem kívánatos, sőt a munkaeredmény szempontjából káros. A helyes gyakorlat azt kívánja, hogy a biztosra bizzuk az egyes kezelési okiratok felülvizsgálásának mértékét. A biztosnak hivatalonként a helyszínen kell elbírálni, hogy a hivatal kezelése hol és milyen szempontból gyenge és kifogásolható. Éppen ezért a biztos személyes és felelős feladata annak megállapítása is, hogy a hivatal kezelési okiratai közül melyeket, milyen mértékben kell felülvizsgálni. Ha a hivatal, illetve a kezelés minőségére való tekintet nélkül minden hivatalra nézve egyformán állapítjuk meg a felülvizsgálati teendőket mennyiségét, ez csak a szemlék eredményének a rovására vezethet. A biztos nem lesz figyelemmel a kezelésnek hivatalonként változó kifogásolható részére, hanem csak gépszerűen végzi majd el az előírt felülvizsgálati teendőket akár szükség van arra, akár nincs. A biztos ilyen gyakorlat mellett csak arra fog törekedni, hogy az előírt mennyiséget felülvizsgálja, nehogy munkáját emiatt kifogásolják. A százalékszerű előírás kezdőbiztosban feltétlenül azt a meggyőződést kelti, hogy tökéletes munkát csak akkor nyújt, ha az előírt mennyiséget kötelezően megvizsgálja. A felülviz-

gálati teendőknek százalékszerű kötelező előírása a biztosokat gépies munkára neveli, a biztosnak egyéniségét és szaktudását előnyös mértékben kifejldni s érvényesülni nem engedi és még azzal a veszéllyel is jár, hogy a kezelési okiratokban nem érzékelhető kezelést ellenőrizni soha sem fogja. A felülvizsgálati teendőknek százalékszerű előírása még a pénztárvizsgálatnál sem kívánatos. Lelkiismeretes és pontos biztos ilyen előírást nem tarthat be, hanem saját megnyugtatósa érdekében is a pénz- és értékezeléssel kapcsolatos kezelési okiratokat tételesen vizsgálja felül. Ha például az utánvételi összegek elszámolását csak 20%-ban vizsgálja meg, soha sem tudhatja, hogy az esetleges visszaélést nem leplezi-e a felül nem vizsgált 21-ik %. Az ilyen százalékszerű előírás csak arra jó, hogy durvább hiba vagy mulasztás esetében erre a rendelkezésre hivatkozni lehessen.

Ha az elmondottakat a kezelési ellenőrzés kérdésének elbírálásánál figyelembe vesszük, — véleményem szerint — csak arra az egyedül helyes következtetésre lehet jutni, hogy egyes hivataloknál a pénztárvizsgálatot a kezelés ellenőrzésétől mielőbb külön kell választani.

Helyes és jó megoldásnak tartanám a nagy kincstári postahivataloknál a külön pénztárvizsgálati, a külön postakezelési, ha önálló távbeszélő központja is van, a külön távközlési, a kisebb kincstári postahivataloknál és a nagyobb távbeszélő központtal rendelkező postamesteri hivataloknál a pénztárvizsgálattal egybekötött postakezelési és a külön távközlési szemlék rendszeresítését. Felvevő kincstári, továbbá kisebb központtal bíró postamesteri hivataloknál a szemlék a mostani összetételükben változatlanul megmaradhatnak.

A postakezelési szemlét az igazgatóságok postakezelési, vagy ha a kézbesítés és pályaudvari szolgálat van túlsúlyban, a járat, a távközlési szemlét a távközlési csoport a műszaki osztállyal egyszerre és egyidőben tartaná.

Véleményem szerint csak az ilyen vagy ehhez hasonló megoldás javíthatja a szemléknél a kezelés ellenőrzésének eredményességét. Az egyes szakcsoportok mindenféle pénztárvizsgálattól mentesen a hivatali kezelés kisebb részét sokkal behatóban, körültekintőbben és nagyobb szakszerűséggel vizsgálhatnák meg, mint ahogy az jelenleg történik. Különösen a műszaki szemlével egybekötött távközlési szemlék lehetnének eredményesek. Mennyivel külön eredményt mutathatna fel egy olyan távközlési szemle, amelynél a műszaki kiküldöttje megvizsgálja a távbeszélő berendezést, az előfizetői állomásokat, kiküszöböli a tapasztalt, továbbá a kezelők és az előfizetők által panaszolt műszaki hibákat, ugyanakkor pedig a távközlési csoport kiküldöttje megvizsgálja a kezelést és megszünteti az e téren fennálló rendellenességeket.

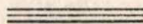
Ezeknek a kezelési szakszemléknek más vonatkozásban is igen jó hatásai lennének. Az igazgatóságok szakcsoportjainak előadói e szemlék révén a kezeléssel, a gyakorlati élettel állandó érintkezésbe jutnának és a személyzetet, valamint a kezelés hibáit megismerve, gyorsabban és célszerűbben intézhetnének el sok ügyet.

A szemlekeretek megváltoztatásának elvi vagy pénzügyi akadálya aligha

lehet. A kezelési szakszemlék intézményes szakszerű rendszeresítése országos viszonylatban 40—50.000 pengő többkiadást jelentene. Ez az összeg komoly akadályt nem igen képezhet annál is inkább, mert ez a kiadás a kezelés hatékonyabb ellenőrzése folytán többszörösen megtérülne.

Tapasztalatom és meggyőződésem szerint a kezelés ellenőrzésének eredményessé tétele céljából a hivatali szemlék jelenlegi gyakorlatának megváltoztatására sürgősen szükség van. A kincstári és postamesteri hivatalok szakképzett bevált személyzete az örvendetes területgyarapodás következtében az országban elszéledt. Helyükre kezdő személyzet került. Ezt a posta máris érzi. A színvonalat azonban tartani kell. E munkában és törekvésben az orozslánrész a hivatali szemléknek jut és ezért a hivatali szemléknél követendő gyakorlati eljárást úgy kell megváltoztatni, hogy a szemlék rendeltetésüknek és céljuknak megfelelhessenek.

A kezelési ellenőrzés hatékonyabbá tétele érdekében a postahivatalok helyi ellenőrzését is javítani kellene. Ezzel a kérdéssel legközelebbi előadásomban vagy cikkemben kívánok foglalkozni.

Megjegyzések az irattárvédelemhez és az ügyiratselejtezéshez.

írta: Dr. MONUS FERENC ny. m. kir. postahivatali igazgató.

Observations à la défense des archives et à la mise au rebut des dossiers.
Par M. le DR. FERENC MONUS, Directeur de bureau en retraite.

Dans cet article, l'auteur publie ses observations relatives aux archives et aux dossiers à mettre au rebut. Il tire l'attention au bon emplacement des pièces à conserver en visant à l'importance de la classification des dossiers qui seront mis au rebut. Il énumère les principes, — surtout historiques au point de vue du Musée postal — qui devraient être pris en considération à ces travaux.

A postai hatóságok irattára átmenetileg történelmi levéltár is, mert a történetkutatás szemszögéből fontos iratanyagot hasonlóképpen magában foglalja s őrzi addig, míg selejtezés után az anyag megmaradó része, — a történelmi anyag, — végleges elhelyezést, megőrzést talál, illetve az Országos Levéltárba kerül.

Az irattár mindennapi munkája így nem csupán közigazgatási szempontból fontos (elő- és utóiratok csatolása, szerelés stb.), hanem történelmi jelentőségű is: munkájának jó részét a jövő számára végzi.

Az ügyiratok között számos darab már holnap maradandó anyaggá válto-

zik át, elveszti kizárólagos irattári jelentőségét és hivatali életünk tükörképévé lesz. S hogy aztán jelenünk vagy közelmúltunk e fontos, írásba foglalt részét miképpen kezelte az irattár, hogyan őrizte meg további tárgyalásra, esetleg késő korszakok (századok) kutatói számára, arról elsősorban az irat, a fogalmazvány beszél, jól vagy rosszul.

Nemrégén az Országos Levéltár gazdag anyagából Miksa főherceg (I. Ferdinánd fia) 1556. évből kelt és a Szepesi Kamara vezetőjéhez postai ügyben intézett levele került kezembe. Némi elfogódottsággal nézegettem e majdnem 400 éves levelet: milyen nagy gondossággal vigyáztak erre az öreg értékre elmult viharos emberöltők, hogy az törés, szakadás, folt nélkül ma is állja az időt további ismeretlen századokig. De nem csak az előkelőségek írásaira vigyáztak így, hanem egyszerűbb emberek kezevonásairól is ugyanezt állapíthatjuk meg régi századok irattárosainak munkája nyomán.

Mert a régiek megbecsülték az iratokat. S ezzel mentették át irattári anyagukat késő századoknak, hogy azokból mi, mint értékes kútforrásból meríthessünk. Vaspántos ládákban őrizték, tűztől, víztől, ellenséges dűlástől óvták, — pedig talán nem is gondoltak arra, hogy a jövő történetíróinak tesznek kitűnő szolgálatot. A legjelentéktelenebb iratokat is egyforma elbánásban részesítették: gondosan megőrizték, mert hatóság, hivatal, embertársaik írásba foglalt megnyilatkozása volt az.

Ma, a modern élet lázas forgatagában az ügyirattermelés óriási tömege mellett, egészen más helyzet alakult ki. Ma nem vaspántos ládák remekbe készült, fortélyosan nyitható zárai őrzik az iratok sok százezreit, hanem erre a célra berendezett száraz, tiszta, pormentes helyiségek, ahol kemény táblák közé helyezve, felirattal ellátva, zsineggel (nagyobb iratcsomók hevederrel) átkötve, iktatószám szerint rendezve állványokon állanak mindig és mindenkor készen az irattáros számára. Így van ez az utóbbi időben nemcsak a postavezérigazgatóság mintaszerűen kezelt irattári helyiségeiben, de a kerületi postai igazgatóságoknál is.

Az irattár azonban nem mindenütt elegendő arra, hogy évtizedek felduzzadt ügyirattermését rendesen befogadhassa s azokat bármikor hozzáférhetővé tegye. Idővel — a múltban is — minden irattár szűknek bizonyult s a célszerű terjeszkedés helyett, legtöbbször pénzügyi érdekből, a ritkábban szükséges iratok bizony nem megfelelő menedékhelyre: pincékbe vagy padlásokra kerültek. (A légóltalmi rendelkezésekkel kapcsolatosan most már gyulékony anyagok padlásra nem helyezhetők.)

Igen sok káros következmény származott a pincékben vagy padlásokon történt elhelyezésből.

Az irattári anyag — éppen azért, mert jórésze történelmünket zárja magában — a legmesszebbmenő megbecsülést érdemi s így nem volna szabad mostoha elbánásban részesíteni; nem volna szabad, csak megfelelő földszintes helyiségekbe elhelyezni, ahol a régi, öreg iratcsomókra szeretettel kellene tekinteni. Padlásokon por és piszok, időjárás viszonyok káros behatása mérhetetlen károkat okoztak már, pincékben por és nedvesség, e kettő találkozásánál gombásodás, rothadás pusztított eredményesen, nem is szólva

a patkányokról, melyeknek kedvenc főfészke éppen a régi irattári anyag volt.

Illetékesek meg nem értése miatt hány városi levéltár várostörténelmi szempontból sokat érő, régi leveles emlékei, elsárgult fóliánsai pusztultak el nedves pincék padlóján kultúrhistóriánk örök veszteségére! Ilyen helyen kutatás, keresés közben az egymásra halmozott irat- és könyvtömegben még mozdulni sem lehet.

A helytörténeti kutatás nehézségei, de sok esetben eredménytelenségei legtöbbször itt és ebben keresendők, pedig részletkutatás nélkül nincs igazi történetírás.

Nem lehet tehát vitás, hogy az irattári helyiségek alkalmas, illetve alkalmatlan voltától, az ott elhelyezett iratok miként való kezelésétől függ az, hogy az immár történelemmé érett iratanyag, elmúlt világok arculata, régi szellemiségünk a későbbi tudományos kutatás számára megőrizhető-e.

A helyes és körültekintő irattári kezelés azonban csak akkor lesz teljes, ha az előadói ügykezelésre is kiváló gondot fordítunk. Amíg erre vonatkozó utasításunk nem volt, természetesen egyöntetűségről sem beszélhettünk. Az 1934. évi 115.271. K. M. számú rendelet (J. 1. Szabályzat) kiküszöbölt minden félreértést és lehetővé tette a pontos ügyiratkezelést. Az utasítás részletes és kimerítő rendelkezéseket tartalmaz az iktató, kiadó, irattár teendőire, s ugyanott az elő- és utóiratok, egyúttal elintéztet számok, összefüggő ügyszámok feltüntetésére, vagyis az ügyiratok láncolatosságotára is ad utasításokat. Ezeknek birtokában irattári kezelésünk helyes lesz és ha az irattáros jó munkát végzett, mi pedig mindent elkövetünk, hogy az iratokat épségben megőrizzük, úgy késő századok múltán is olyan anyag áll majd a kutató rendelkezésére, ami tudományos szempontból érték lesz.

De ha mégis úgy adódna, hogy irattárunk régebbi anyagát megfelelő férőhely hiányában kényszerűségből pincébe vagy más helyiségbe kell helyezni, úgy e helyiségeket előbb megfelelően át kell alakítani. Áldozatoktól ne riadjunk vissza, hogy azok száraz, pormentes voltát biztosíthassuk. Ezt a falaknak cementburkolattal való ellátásával érjük el s megfelelő állványokról okvetlenül gondoskodni kell. Padlón ne helyezzünk el egymásra iratesomagokat s ne feledkezzünk meg a porszívógépek esetenkénti használatáról sem.

Előrelátó gondos kezeléssel közigazgatási tevékenységünket értékeljük. Megbecsüljük azt az iratokba helyezett munkát, amelyhez szívünket s idegeinket adtuk. Míg ellenben, ha semmibevevő kezeléssel, rendszertelenül egymásra dobálva pusztulni hagyjuk a mult élő adatait, csak azért, mert elmúlt felettük az idő, saját magunkról mondunk igen korán ítéletet. Milyen véleményvel lesz rólunk majdan a késő kor kutatója?

Az irattár-, illetve a levéltárvédelemhez tartozik még, mint felette fontos körülmény annak megemlítése is, hogy az olcsó papíryanag irattári (levéltári) élete nagyon rövid. A már említett 400 éves főhercegi levél azért állja keményen az idők viharait, mert kitűnő papíryanagból készült. De volt alkalmunk meggyőződni arról is, hogy félszáz évvel ezelőtt készült fogalmazvány kevésbé jó papíryanaga elég gondos kezelés mellett, a rákövetkező 20—30 év múlva összetöredezik, széthull. Ha aztán az ilyen anyagból készült irat nedves, nyirkos helyre kerül, tönkre megy, s ki tudja, talán ezzel ismét

kiesik egy nem értéktelen mozaikkép életünkből, mely úgy lehet, pótolhatatlan veszteség marad.

*

Az ügyiratselejtezés, ha céltudatos munkával történik, az irattár, illetve a levéltár védelmét szolgálja. Kiválasztja azt az anyagot, mely közigazgatási célokra továbbra is szükséges, sőt ezen túlmenőleg ideiglenesen átveszi az Országos Levéltár, a postamúzeum szerepét, azzal, hogy a történelem anyagát bizonyos ideig megőrzi.

Az ügyirati anyag kiválasztása és selejtezése nagyon fontos munka. A selejtezők a jövő történétíróinak segítőtársai lehetnek, de csak akkor, ha munkájuk fontosságát átérzik, viszont sok értékes kútfő, forrásmű megsemmisítésével megszakíthatják az ügyel~~ő~~ folytonosságát, s lehetetlenné tehetik kultúrhistóriánk gondos megépítését. Ezért hozzánemértő s e tekintetben érzéktelen egyénekre nem lehet bízni ezt a munkát. A postai ügyiratkezelésben teljesen jártas, és az ügyvitel, valamint a szakszolgálat széles területén lehetőleg otthonosan mozgó alkalmazottak, — ha még érzékük is van, — igen szép eredménnyel dolgozhatnak az intézetnek, és a — jövőnek. Ezenkívül sok körültekintésre is szükség van. Nem elég pl., hogy a „Tárgy“ rovatot átolvassuk, hanem az iratjegyzékben felsorolt, vagy fel nem sorolt összes ügyiratokat is át kell nézni s a votumokat és rendelkezéseket is tanulmányozni kell. Tehát idő szükséges e munkához. Így aztán nem egy, eddig hiába keresett elvi jelentőségű határozat, vagy fontos megjegyzés nyomára akadunk. Az egyes ügydaraboknál többízben hosszas megfontolásra van szükség, s nem egy esetben előtérbe lép a történelmi elgondolás, vajjon megőrizzük-e a kérdéses ügyiratot, vagy selejtezzük.

Csak néhány esetet említek.

Egészen jelentéktelen ügyiratban szerényen meghúzódik egy ajánlott levél borítéka, rajta ajánlási ragszám. „Selejt“ megjegyzéssel a megsemmisítendő anyag közé kerül. A mult tarlóján járó tisztviselő „Postamúzeum“ jelzéssel ellátva, kiemeli a papírgyárnak ítélt iratok közül, mert ez a perforálatlan, 1890. évből származó ragszám az első nyomdai uton előállított emlék, melyből eddig a postamúzeumnak egyetlen darabja sincs.

Másik eset: „Postai bélyegzők szállítására felhívás a vésnökökhöz“, — mondja az előadói ív tárgyrovata. Félretesszük a postamúzeum részére ezt is, mert tudomásunkra adja, hogy 1877. évtől kezdve mely budapesti cégek kaptak ilyen megbízást. Az Országos Levéltárban végzett kutatásokkal kiegészítettük valamennyire ezt a kérdést korábbi időkre is.

Megőriztük azt az 1888. évből származó ügyiratot is, mely a hermaneci papírgyártól szállított első piros csomagolópapír egy ívét rejti magában több mint félszázad óta.

Igen terjedelmessé nőtt iratcsomó alapos átvizsgálásánál megállapítottuk, hogy nem csak a tárgyrovat szerint felsoroltakat tartalmazza, — amelyek egyébként selejtezendők volnának, — hanem olyan iratokat is, melyeket feltétlenül meg kell őriznünk. (Véletlenül idegen ügyiratok kerültek a csomóba az idők folyamán.)

Az ügyiratok gondos átvizsgálásánál ma már nem ismert kezelési okiratokat, feladó- és átdadóvevényeket, „hajtókönyvet“, expresszlevelek piroszsinű kísérelő iratát, régi szállítóleveleket, levelezőlapokat, postautalványokat, tudakozványokat, rovancseredményeket, kezelési kimutatásokat stb. mentettünk meg a postamúzeum számára.

Igen sok, itt fel nem sorolható emlékekhez jutottunk így, melyeket a korábbi idők selejtezési munkálatainál pusztulni hagytak s melyek ma már talán nem is pótolhatók.

A postavezérigazgatóság létesítése előtt, a minisztériumok postaszakosztályainak ügyiratai — a selejtezés után megmaradt rész, 1885. évig — az Országos Levéltár őrizetében vannak. Ezek között még találunk postai régi okiratokat, nyomtatványokat és egyéb olyan emlékeket, amelyek a postamúzeum anyagából hiányoznak. Bizonyára eljön majd az az idő, amikor ezeknek megszerzése iránt a szükséges lépéseket megtehetjük.

Még csupán azt kell megemlíteni, hogy a kerületi postaigazgatóságok figyelmét se kerülje el az a gondolat, hogy selejtezésnél nagyban előmozdíthatják a postamúzeum ügyét. Történelmi szempontból értékes adatokat menthetnek meg, ha irattári anyaguk kiválasztásánál az elmondottakra figyelemmel lesznek. Tudvalévő, hogy az igazgatósági előterjesztésekben fontos beadványok, vázrajzok, térképek stb. lehetnek, melyeket annakidején tárgyalás után visszakaptak. Azonkívül az irodalomban, tudományban, művészetben kiváló szerepet betöltő egyének kezeírását és aláírását őrizhetik az ügyiratok, melyeknek megmentése sem mellőzhető. A képviselőház múzeumában látható egy postai szállítólevél, amelyet annakidején Tisza István kormányelnök írt alá, mint a csomag átvevője. Nekünk ilyen emlékünk sajnos nincs.

A szállítólevelek, postautalványok és postai meghatalmazások megsemmisítésénél ezekre is figyelemmel kellene lenni.

A sok régi hiba melett, ami — miként látjuk — emlékeink kegyetlen pusztítását okozta, dicséretes szép példa a kassai postaigazgatóság 1897. évi 1588. számú felterjesztése. Az igazgatóság ebben jelenti, hogy irattárában az 1742. évtől 1854. évig terjedő időből 401 darab olyan postai tárgyú rendeletet talált, amelyeket annakidején a legfőbb postai hatóságok intéztek a kassai postaprefektúrához, illetve a cs. kir. postaigazgatósághoz. Ez az iratcsomag valóságos kincsesbányája multunk történetének.

Itt az ideje, hogy útját álljuk a sorozatos és végzetes hibáknak, amelyek a posta régi világának felidézését, többek között a selejtezési munkálatokkal is gátolták. Igyekezzünk menteni, amit még lehet, és különösképpen tartsunk irányelveket és helyes célkitűzést a nagyon fontos selejtezési munkálatoknál, nehogy komoly kifogás, súlyos vagy helyrehozhatatlan gáncs érjen, ha majd a jövő historikusa vakító fényű villanylámpája mellett érdeklődéssel hajlik szellemi megnyilatkozásaink, a rólunk beszélő elsárgult írások fölé.

Kütfók és jegyzetek:

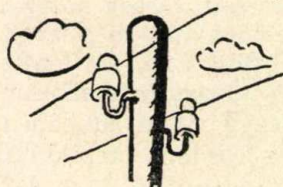
Az 1723. évi XLV. t.-c. az Országos Levéltár létesítéséről ezeket mondja: „... az ország közállapotát érintő köziratok elhelyezésére“ ... rendeltetik.

A posta, táviró, távbeszélő fejlődéstörténelmi értékű, felsőbb tárgyalási iratai az ország közállapotát érintő ügyek közé tartoznak. Kiegészíti e törvénycikk tartalmát az 1922. évi XIX. t.-c. Ennek 9. §-a kimondja, hogy „...az állami főbb hatóságok és hivataloknak iratait, melyek 32 évesek és ennél régebbi keletűek...” további megőrzésre át kell adni az Országos Levéltárnak.

A m. kir. posta szervezetét szabályozó 22.452/1909. számú miniszteri rendelet I. fejezet 1. pontja megállapítja, hogy a magyar szent korona országainak területén a posta-, táviró- és távbeszélőszolgálat a m. kir. posta hatósága alá tartozik. A m. kir. posta törvényes képviselője legfelsőbb fokon a kereskedelemügyi m. kir. miniszter. A posta sok száz év óta az állam fenntartott joga volt, az 1790. évi XXII. t.-c. a postát a helytartótanács igazgatása alá, tehát kormányzati hatáskörbe helyezte. Ez a hatáskör 1848. évben a III. t.-c. értelmében a független felelős magyar minisztériumra — a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszterre — szállt át. Így nem lehet vitás, hogy a postaintézet legfontosabb tartalmú iratait az említett törvénycikk értelmében gondosan meg kell őriznünk.

Az ügyiratok selejtezésére vonatkozó első tételes rendelkezésünk 1888. évből való. A Sz. R. Gy. I. rész 14. f. sz. alatt megjelent körrendelet többek között ezeket mondja: „A posta és táviró igazgatóságok irattárakban lévő, 10 évnél régebb és fontosság nélküli, tartalmuknál fogva nélkülözhetőkké vált iratok kiselejtezését”... kiváló gondossággal hajtsák végre. Erre vonatkozó részletes utasítás kiadását fenntartja a rendelet, de nem tesz említést arról, hogy a nem selejtezett ügyiratokat az igazgatóságok miképpen őrizték tovább. A részletes utasítás kiadása elmaradt. Az igazgatóságok a selejtezendő ügyiratok tartalmát (tárgyát) kimutatásba foglalták, s a kimutatást felterjesztették felülvizsgálás végett.

Itt kell még megemlíteni a 13.300/1912. sz. I. M. rendeletet (Bírósági és ügyészségi iratok selejtezésének szabályozásáról). A rendelet 6. §-a a következőket mondja: „Selejt munka vezetésére — esetleg kiküldetés útján is — lehetőleg olyan hivatalnokot kell kijelölni, aki selejtezési munkát már végzett és abban gyakorlata van. Más egyén kijelölése esetén őt előbb a selejtezési munkában gyakorlott egyénnek ki kell tanítani.” A rendelet, mint látható, nagy fontosságot tulajdonít az ügyiratselejtezési munkának.

MŰSZAKI KÖZLEMÉNYEK

Articles techniques.

Központjaink forgalmi-terhelésének csökkentése időtartam szerinti díjszabással.

Írta: FLANEK TIBOR, m. kir. postafőmérnök.

La réduction du chargement de trafic de nos centrales par un tarif à la durée. Par M. TIBOR FLANEK, Ingénieur principal de poste.

Au début, l'auteur se réfère à son article paru dans le numéro de mars de „Magyar Posta“ dans lequel il a traité des installations servant pour la restriction de la durée des conversations applicables dans les circuits de liaison, au point de vue de la réduction désirable de la surcharge de trafic des centrales. Il continue maintenant par l'exposition des difficultés qui entravent l'introduction générale de la restriction de la durée et il est d'avis que les conversations de très longue durée, à savoir les surcharges du trafic causées par celles-ci peuvent être éliminées par la taxation des conversations d'après leur durée. Dans la suite, en mentionnant les avantages du système d'un tarif à la durée, il fait connaître, en détail, un circuit conducteur d'un comptage répété applicable dans une centrale principale respectivement dans une centrale supplémentaire.

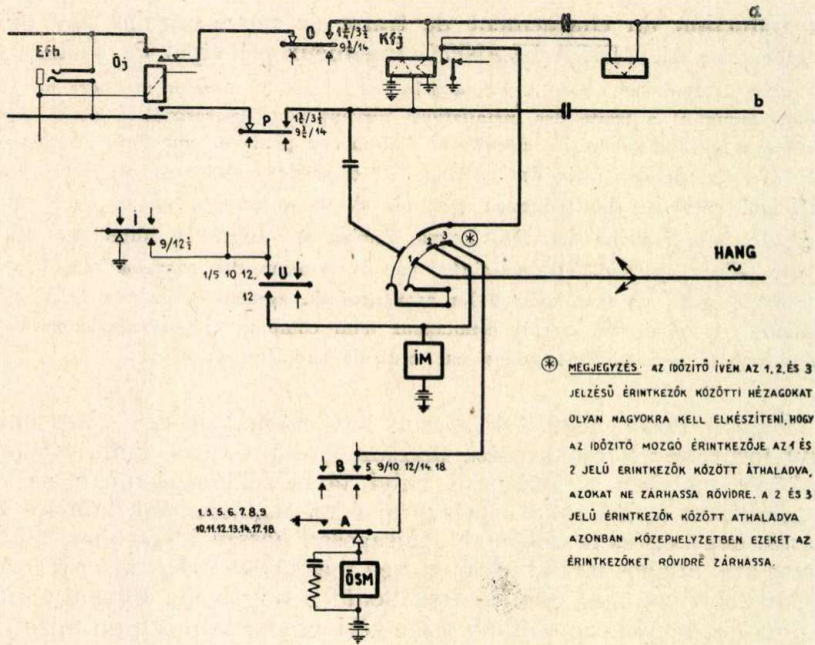
A „Magyar Posta“ 1942. évi március havi számában egy „Központjaink forgalmi-terhelésének csökkentése beszédidőkorlátozással“ című közleményt adtam közre, melyben a budapesti helyi távbeszélőforgalomban az utóbbi időkben fellépett torlódásokat előidéző okokkal foglalkoztam, különös tekintettel arra, hogy egyes beszélgetések túlságosan hosszú időtartama a hívások forgalmas órai átlagos tartási idejét erősen megnöveli és így az erős forgalom zavartalan lebonyolítását igen kedvezőtlenül befolyásolja. Ugyanitt említést tettem arról is, hogy központjaink áramköri csoportjainak ezen túlzott megterhelését előidéző tényező kiküszöbölésének egyik módja az lehetne, hogyha a beszélgetések időtartamát gépiesen egy meghatározott időre korlátoznánk. Ezzel kapcsolatosan azután egy — az összekötő áramkörökben alkalmazható — beszédidőkorlátozó áramköri megoldást is ismertettem.

(E helyen felhasználom az alkalmat arra, hogy 1. számú ábraként a szóbanforgó időkorlátozó áramkörnek egy némileg módosított kapcsolási rajzát is közöljem, mely a már ismertetettől elvileg semmiben sem különbözik, s csupán annyi változtatást tartalmaz, hogy itt az időzítő mágnesének tartó áramköre nem az időzítő mozgó érintkezőjéhez, hanem az álló ívnek e célra alkalmazott „2“ jelű érintkezőjéhez van kapcsolva, miáltal elkerülhető, hogy a mozgó részhez egy hajlékony, hibaforrásokra alkalmat adó vezetéket kelljen erősíteni.)

Azonban bármilyen célravezető is volna elvileg az ismertetett beszédidőkorlátozó berendezések általános bevezetése, ennek keresztülvitele a gyakorlatban mégis nehézségekbe ütközik. Éspedig azért, mert ez esetben ugyan-

olyan korlátozás alá esnének nemcsak a magántermészetű és a kényelmi célokat szolgáló távbeszélő állomások, hanem a kormányhatósági, katonai és egyéb közérdekű, vagy nagyfontosságú állomások, amelyekről kezdeményezett beszélgetéseknek esetleges idő előtt való elbontása éppen a köz érdekét sérthetné. Ezen ugyanis csak úgy lehetne segíteni, hogyha az említett nagyfontosságú állomások részére külön, időkorlátozóval el nem látott összekötő áramköri csoportokat alkotnánk, ami túlságosan nagy átrendezési munkával és tetemes kiadásokkal járna.

A hosszadalmas beszélgetéseket lebonyolító távbeszélő előfizetőket azon-

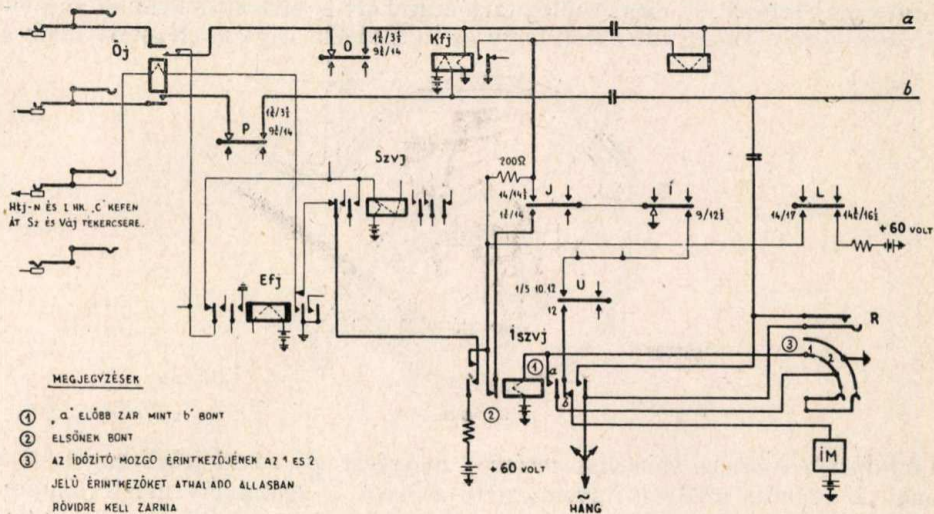
1. ábra.

ban nemcsak beszédidőkorlátozó alkalmazásával szoktathatjuk mondanivalójuk megrövidítésére, hanem más eszközökkel is. Egy ilyen eszköz volna pl. a beszélgetéseknek időtartam szerinti díjazása. Az előfizetők elég nagy része ugyanis a tapasztalat szerint aránylag ritkán szánja rá magát egy-egy hívás kezdeményezésére, de ilyenkor azután igyekszik a rendelkezésre álló időt ki is használni. Ha már most az ilyen gondtalanul csevegő előfizető tudná azt, hogy számlájának nagysága nemcsak a kezdeményezett hívások darabszámától, hanem a beszélgetési percek számától is függ, beszélgetései időtartamát is csak a legszükségesebbre korlátozná, különösen akkor, hogyha még egy megfelelően alkalmazott figyelmeztető jelzőhang is eszébe juttatná azt, amit beszélgetés közben oly hamar elfelejt az ember, hogy „az idő pénz!”.

A beszélgetéseknek időtartam szerint való díjazása egyébként a legutóbbi közleményemben már említett üzletszerűség elvének is a legjobban megfelel, mert e díjazási rendszer mellett anélkül, hogy az előfizetőket (értem itt első-

sorban a nagyfontosságú állomásokat) bármilyen korlátozásnak vetnénk alá, a telefonszolgáltatásért mindenki valóban az igénybevétel mértékben (darab és időtartam szerint) van díjfizetés kötelezettségével megterhelve. A szolgáltatást nyújtó fél számára pedig ez a rendszer többek között azért is előnyös, mert a hosszadalmas beszélgetések átlagos időtartamának várható csökkenése következtében a központok kapcsolóáramköri csoportjai kisebb terhelésekre méretezhetők, tehát a beruházási és fenntartási kiadások terén számottevő megtakarítások érhetőek el. (Megjegyzem, hogy a szóbanforgó kérdés taglalásával kapcsolatosan egyéb tarifális problémák is felmerülhetnek, ezek részletezésére azonban e közlemény keretében nem kívánok kiterjedni.)

Ezek előrebocsájtása után, a következőkben rátérek a Krisztina távbeszélő központ üzemosztályán kikísérletezett és a beszélgetési időtartamok szerinti

2. ábra.

díjazás megvalósítására alkalmas „ismételt-számlálást vezérlő áramkörök” ismertetésére.

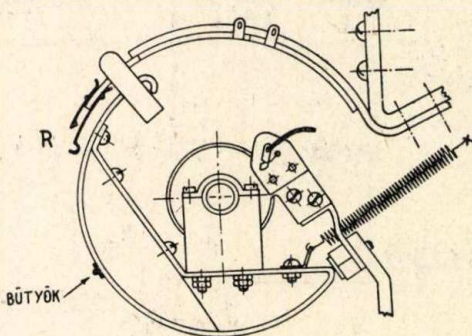
A 2. számú ábra a főközponti összekötő áramkörökben alkalmazandó szerelvény elvi rajzát szemlélteti. Az egész szerelvény 1 darab időzítő gépből, 1 darab „Ismételt számlálást vezérlő jelfogó”-ból (Iszvj) és 1 darab kondenzátorból áll. (Az eszközlendő bekötések valamennyi ábrán vastagabb vonalakkal vannak megrajzolva.)

A vázolt áramkörnek akkor kell működésbe lépnie, amikor a beszélgetés kezdetét veszi, vagyis akkor, amikor a hívott fél jelentkezik. Ezt az összekötő-áramkör sorrendkapcsolójának 12-es állása révén érzékelni tudjuk. Ezért az időzítőgerjesztő áramkörét az Iszvj érintkezőin keresztülvezetve az „U” sorrendkapcsoló-tárcsa jelenleg fel nem használt 2-es rúgójára kötjük és az „U” tárcsát úgy alakítjuk át, hogy az a 2-es rúgójával csak 12-es állásban adjon fémes érintkezést. Ily módon az időzítő a beszélgetés megkezdésének pillana-

tától kezdve az „I” és az „U” tárcsán át kapott föld révén gerjesztődik és megindul.

Ha már most a hívó fél az egyszerű számlálásra előírt (pl. 3 perces) időtartamon belül bont, a sorrendkapcsoló 12-es állását elhagyja, az időzítő — gerjesztő áramköre megszakadván — visszaesik és a számlálás a sorrendkapcsoló 14^{3/4}-es állásában az „L” tárcsán keresztül kapott többletfeszültség révén az eddig is ismert módon megtörténhetik. A különbség itt csupán az, hogy a „c” ág felé menő vezeték az Iszvj baloldali nyugalmi érintkezőin van keresztülvezetve.

Ha azonban a hívó fél a példaként említett 3 percen belül beszélgetését nem hagyja abba, akkor a célnak megfelelően kiképzett időzítő mozgó érintkezői a 3-ik perc etletével zárják az Iszvj jelfogót gerjesztő áramkört. Az Iszvj jelfogó meghúzásán jobboldali érintkezői révén egyrészt megszünteti az időzítő gerjesztését, de megelőzőleg tartóáramkört is biztosít magának az időzítő érintkezőin keresztül (azért, hogy az időzítőnek legyen elegendő ideje a

3. ábra.

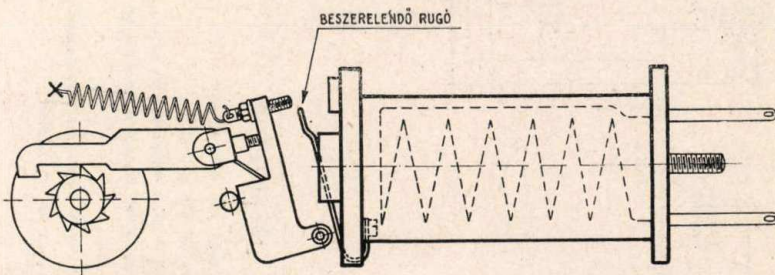
kiindulási helyzetébe való visszaesésre), másrészt egy rövid jelzőhangot ad a vonal „b” ágára, mellyel figyelmezteti a hívót a számlálás megtörténtére. Ugyanekkor az Iszvj baloldali érintkezői a számlálást vezérlik. Ez oly módon történik, hogy a bontó érintkező legelőször is leválasztja a „c” ágról a „J” és az „I” tárcsán át kapott földet, amit nyugodtan megengedhetünk azért, mert a „c” ág tartását a kérdő-figyelő (Kfj) jelfogó érintkezőin át adódó földdel a 200 ohmos ellenálláson keresztül biztosítottuk. Erre azért van szükség, hogy akkor, amikor a számlálófeszültség a „c” ágra kapcsolódik, a telep ne kerülhessen tiszta földzárlatba. Ha már most az Iszvj jelfogó előbb záró, azután bontó érintkezője is teljesen meghúzott, akkor a számlálófeszültség kiadódik a „c” ágon át a számláló jelfogóra és minthogy a „c” ág tartását most már a számláló telep biztosítja, a 200 ohmos földet is leválasztja. A számlálás tehát akadálytalanul megtörténik.

Amikor az időzítő már teljesen visszaesett és így az Iszvj tartó áramköre is megszűnt, a jelfogó elenged és leírt játéka fordított sorrendben megismétlődik. Az Iszvj jelfogó elengedése következtében azonban az időzítőgerjesztő áramköre is újra záródik, tehát az megindul és amennyiben a hívó fél újabb 3 percen belül sem bontana, akkor az előbb leírt egész folyamat 3 percenként

megismétlődik, mindaddig, amíg a beszélgetés tart. A bontás alkalmával természetesen ilyenkor is történik a sorrendkapcsoló $14^{3/4}$ -es állásában egy számlálás.

Ismételt számlálás esetén azonban a leirtakon kívül célszerű még arról is gondoskodni, hogy a hívó felek ne csak a számlálás pillanatában kapjanak egy rövid jelzőhangot, hanem már előre is figyelmeztessük őket (pl. minden számlálás előtt 20—30 másodperccel) az idő elteltére azért, hogy legyen alkalmuk beszélgetésüknek idejekorán való befejezésére. Ezt oly módon lehetne megoldani, hogy az időzítő álló részére alkalmas módon egy érintkezőpárt (R) szerelnénk, amelyet az időzítő mozgó részére erősítendő bütyök áthaladó állásában rövidre zárna és így a beszélgetést nem zavaró, figyelmeztető hangot a vonal „b” ágára kapcsolná. (Kivitelét lásd a 3. számú ábrán.)

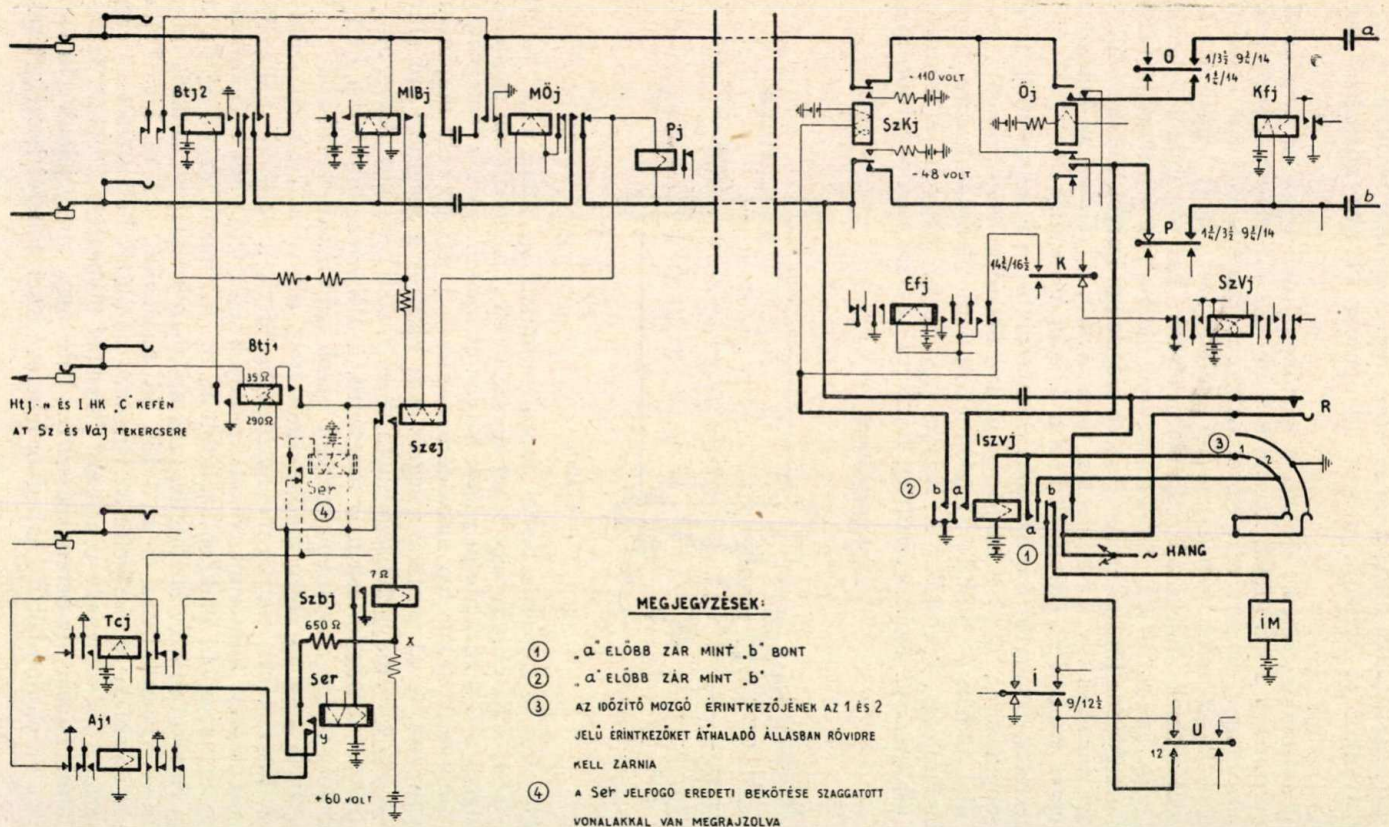
Az ismertetett áramköri folyamatokkal kapcsolatosan e helyen még meg kell emlékezni arról, hogy a központjainkban üzemben lévő számláló jelfogók mai alakjukban és beállitottságuk mellett nem alkalmasak arra, hogy az ismételt számlálást kövessék. A helyzet ugyanis az, hogy ha a számláló jelfogót az alkalmazott többletfeszültség hatására egyszer már meghúztuk,

4. ábra.

akkor az 48 voltos telepével is tartva marad mindaddig, amíg a „c” ág is tartva van. Ezen a hátrányon úgy lehet egyszerűen és üzembiztosan segíteni, hogy a jelfogóra a 4. számú ábrán vázolt helyen és módon egy kis lémezrügőt szerelünk, mely csak akkor lép működésbe, amikor a jelfogó már majdnem teljesen meghúzott, tehát amikor a légrés már kicsi és a meghúzó erő már nagy (ezáltal a meghúzás biztonságát nem veszélyeztetni), viszont akkor, amikor a számlálófeszültség hatása már megszűnt, a delejzarat kiindulási helyzetébe visszalöki és így a számláló jelfogót újabb számlálásra előkészíti.

Megjegyzem, hogy az ilyen módon átalakított, illetve kiegészített számláló jelfogók kísérleteink szerint megfelelően beállitva, a számláló jelfogóktól megkívánt összes követelményeket ki tudják elégíteni. Sőt a Standard villamossági Rt. az utóbbi időkben szállított ú. n. „kistipusú” számlálókba a szóbanforgó rugókat már be is építette, ezek azonban jelenleg — szükség nem lévén rájuk — visszahajlítva nem fejtik ki hatásukat. (A m. kir. Posta ugyanis már régebben tervbe vette az ismételt-számlálás bevezetését és erre való tekintettel a 7A—2 rotary-rendszerű Erzsébet távbeszélő központ összekötő áramköreit is már oly berendezéssel rendelte meg, mely jelenleg ki van ugyan iktatva a forgalomból, de bármikor lehetővé teszi a helyi beszélgetések

MELLÉKKÖZPONTI RÉSZ /: II. HK. ÁRAMKÖR:/

FŐKÖZPONTI RÉSZ /: I. CSOP. VÁL. ÁRAMKÖR:/

MEGJEGYZÉSEK:

- ① „a” ELŐBB ZÁR MINT „b” BONT
- ② „a” ELŐBB ZÁR MINT „b”
- ③ AZ IDŐZÍTŐ MOZGÓ ÉRINTKEZŐJÉNEK AZ 1 ÉS 2 JELŰ ÉRINTKEZŐKET ÁTHALADÓ ÁLLASBAN RÖVIDRE KELL ZÁRNIA
- ④ A Ser JELFOGÓ EREDETI BEKÖTÉSE SZAGGATOTT VONALAKKAL VAN MEGRAJZOLVA

időtartam szerinti számlálását. E berendezés természetesen nem hasonlítható össze a jelen közleményben ismertetett áramkörökkel, mert a 7A—2 rendszerű távbeszélő központban a számláló jelfogónak az I. híváskereső gépen külön ivpont jutott és így ott az ismételt-számlálás megoldása nem képez olyan nagy feladatot. Ennél a rendszernél ugyanis a számláló ág a beszélgetés elbontásának veszélye nélkül akárhányszor megszakítható.)

Az 5. számú ábra a mellékközpontokban alkalmazandó szerelvény elvi rajzát szemlélteti. Az egész szerelvény 1 drb időzítő-gépből, 2 drb jelfogóból (Iszvj és Szbj), 1 drb ellenállásból és 1 drb kondenzátorból áll.

Az időzítő gerjesztése ennél a megoldásnál a főközpontinhoz hasonló módon az „U” tárcsa 2-es rúgójáról történik. Az „U” tárcsának természetesen itt is csak beszélgetési állásban szabad a 2-es rúgóval fémesen érintkeznie. Hogyha az előirt 3 percnyi időtartam eltelt, az időzítő zárja az Iszvj felfogó gerjesztő áramkörét, az meghúz és jobboldali érintkezői révén ugyanúgy szakítja meg az időzítő gerjesztését, biztosít magának tartó áramkört és ad jelzőhangot a „b” ágra, mint ahogyan azt a főközponti szerelvény tárgyalásánál már láttuk. A különbség a baloldali érintkezőkben van, amelyek az ismételt számlálást vezérlik. Ez itt oly módon történik, hogy a „b” jelű érintkezőpár záródása révén föld adódik a számlálást közvetítő (Szkj) jelfogó tekercsére, amittől az gerjesztődik. Ezt megelőzőleg azonban, minthogy az Szkj meghúzásakor a vonal „a” és „b” ágai egy pillanatra felszakadnak, a bontás elkerülése érdekében a kérdő-figyelő (Kfj) jelfogónak tartását kell biztosítsuk, amit azáltal érünk el, hogy az Iszvj „a” jelű (előbb záró) érintkezőpárján át földet adunk a „b” ágra. (A vonal ágainak említett megszakadása oly rövid ideig tart, hogy a beszélő felek megfigyeléseink szerint csupán egy aránylag gyenge kattantást hallanak, ami a beszélgetést nem zavarja és így ez a körülmény hátrányosnak nem tekinthető.)

Az Szkj jelfogó meghúzása révén meghúz a mellékközpontban lévő II. híváskereső áramkör számlálást ellenőrző (Szej) jelfogója is és a számláló többletfeszültséget a Btj₁ (tartó) jelfogó 35 ohmos tekercsén át a „c” ágra, illetve azon át az előfizetői számláló jelfogóra adja. A +60 volt hatására meghúz a vele sorba kapcsolt és igen kicsi ellenállású számlálást biztosító (Szbj) jelfogó is, amely záródó érintkezőjével gerjeszti a mellékközponti II. híváskereső áramkörökben jelenleg is meglévő (de egészen más módon beiktott és nem éppen azonos rendeltetésű) Ser jelfogót. Ez a jelfogó előbb záró, azután bontó érintkezőjével először egy kb. 650 ohmos ellenálláson keresztül a Btj₁ jelfogó 290 ohmos tekercsén át is kiadja a +60 voltos telepet a „c” ágra, azután pedig leválasztja ugyanerről az ágról a földet azért, hogy a számláló-feszültség legalább egy pillanatra a „c” ágon teljes egészében érvényesülhessen és így a számlálás egészen biztosan megtörténjék. Azalatt a rövid idő alatt, amíg a Szej, a Szbj és a Ser jelfogók ismét elengednek, a „c” ágat és így a hívást a 650 ohmos ellenálláson át adott +60 voltos telep tartja. (Az ellenállás azért van 650 ohmosra megválasztva, mert ily módon a Ser jelfogó meghúzásakor az „x” és „y” pontok közötti két ág eredő ellenállása 200 ohm fölött van és így a számláló telep a földzárlat káros hatásától meg van védve.)

A mellékközpontokkal kapcsolatosan alkalmazandó ismételt számlálást vezérlő szerelvények természetesen a főközpontiakhoz hasonlóan 3 percenként szintén mindig újra kezdenek el működni, mindaddig, amíg a beszélgetés tart. Bontás alkalmával pedig, bármikor következzen is az be, az összekötő áramkör sorrendkapcsolójának $14^{3/4}$ -es állásában szintén történik egy számlálás.

Az időzítővel kapcsolatban alkalmazott (R) rúgópárnak itt is ugyanolyan előjelző szerepe van, mint a főközponti áramkörökben.

Amint az elmondottakból megállapítható, úgy a fő-, mint a mellékközponti vezérlő áramkörök, kizárólag az összekötő áramkörök sorrendkapcsolójának 12-es állásaiban működnek. Ebből az is következik, hogy egyrészt speciális állomások (mentők, tűzoltók, hibabejelentő, stb.) hívása esetén, mint-hogy ilyenkor a beszélgetés 10-es vagy 11-es állásban bonyolódik le, másrészt helyközi beszélgetések alkalmával, minthogy ezeknél az összekötő áramköröknek egyáltalában nincsen szerepük, számlálás nem történhetik.

Az ismertetett áramköri megoldásokat a Krisztina és Óbuda távbeszélő központokban kísérletképpen összeállítottuk és azok kifogástalanul működtek. (Megjegyzem, hogy az ismételt számlálást vezérlő áramköröknek a „törpe“ mellékközpontokkal és a szelektoros berendezésekkel kapcsolatos alkalmazásával is foglalkoztunk, sőt azokra már áramköri megoldásokat is dolgoztunk ki, ezeket azonban más alkalommal fogom ismertetni.)

A szerelvények aránylag egyszerűek és tekintettel arra, hogy az időzítők a budapesti automatikus központok összekötő áramköreiben üzemen kívül helyezve megvannak és így némi átalakítás után tulajdonképpen rendelkezésre állanak, aránylag olcsón megvalósíthatók. Az Iszvj jelfogók elhelyezésére pedig az összekötő áramkörökben megfelelő hely áll rendelkezésre.

A beszélgetéseknek időtartam szerint való díjazásával központjaink áramköri csoportjainak megterhelésében kétségtelenül számottevő eredményt tudnánk elérni azáltal, hogy a beszélgetések időtartamai megrövidülnének. Azoknál az előfizetőknél pedig, akiket még az ismételt számlálás sem tudná leszoktatni a hosszadalmas beszélgetésről, ez a rendszer azzal az eredménnyel járna, hogy a hosszabb időtartamú beszélgetések alatt való ismételt számlálás révén a számláló jelfogó már kevesebb számú kezdeményezett hívás esetén is jeleznék annak a bizonyos 50 drb kötelező beszélgetésnek a megtörténtét és így az előfizetők talán sok olyan beszélgetés kezdeményezésétől tekintenének el, amelyeket jelenleg csak azért folytatnak le, mert arra gondolnak, hogy 50 drb beszélgetést amúgyis meg kell fizetni.

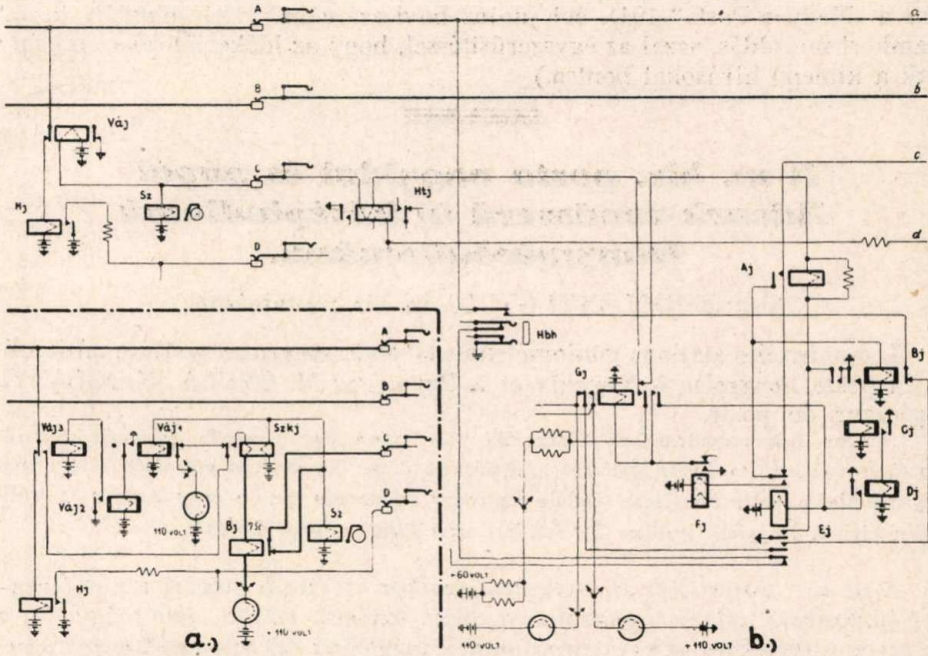
Ezzel tulajdonképpen ismertetésemet be is fejezhetném. Hiányosnak tartanám azonban a közleményt akkor, hogyha még egy felmerülő igen fontos kérdésre nem adnék választ. Nevezetesen arra, hogy mi lesz ismételt számlálás esetén, a nyilvános pénzbedobó állomásokkal?

Az utcai fülkékben és egyéb nyilvános helyeken általában üzemben lévő elektromos működésű pénzbedobó állomásokkal kapcsolatosan a probléma megoldása egészen egyszerűvé válik, hogyha arra az álláspontra helyezkedünk, hogy ezeknél ismételt számlálás helyett a beszélgetéseket 3 perc eltelté után egyszerűen elbontjuk.

Ez áramkörileg a következőkben leírtak szerint volna megoldható.

A 6a. számú ábra egy egyéni központi pénzbedobó áramköri szerelvényt szemléltet, melybe az ismételt-számlálás bevezetése esetén egy igen kis ellenállású bontó (Bj) jelfogót kellene csupán bekapcsolni. Ha már most ilyen átalakítás mellett az előírt 3 perc eltelte után az összekötő áramkör felől az ismételt számlálást vezérlő áramkör működése következtében a számláló-feszültség a „c” ágra kiadódik, a számlálást közvetítő jelfogó (SzKj) és az egyéni számláló jelfogó (Sz) meghúz. Az SzKj jelfogó meghúzásával egyrészt kiadódik a vonal „a” ágára a pénz bevételezését vezérlő feszültség, másrészt meghúz a Bj jelfogó is és megbontja a „c” ágat, amivel egyrészt a hívást is bontja, másrészt e bontáskor történő esetleges másodszeri számlálás megtörténtét is megakadályozza.

Ha a hívó fél a 3 perc eltelte előtt bont, a számlálás és a pénzbevételezés az ismert módon természetesen szintén akadálytalanul történhetik meg.

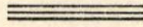
6a. és 6b. ábra.

A 6b. számú ábra egy az I. híváskereső áramkörökben alkalmazott kollektív központi pénzbedobó áramköri szerelvény kapcsolási rajzát szemlélteti. Ennél semmiféle kiegészítésre vagy módosításra szükség nincsen, mert minden esetben, amikor az összekötő áramkör felől a „c” ágra a számlálófeszültség kiadódik, az Fj jelfogó meghúz, záródó érintkezőjén keresztül gerjeszti a Gj jelfogót és így az is meghúz. A Gj jelfogó azonban nemcsak a pénz bevételezését és a számlálás megtörténtét vezérli, hanem megszakítja az Aj jelfogó gerjesztő áramkörét is, miáltal tulajdonképpen a „c” ágnak az összekötő áramkör felé való tartását szünteti meg és így a hívás elbomlik.

A közölt ábrák az eredeti Standard-féle egyéni és kollektív szerelvényeket tüntetik fel. Megjegyzem azonban, hogy a központjainkban üzemben lévő Gál-féle egyéni és Gyurgyik-féle kollektív áramkörökben az átalakítások B_j jelfogók alkalmazásával szintén végrehajthatók.

Azokon az állomásokon, amelyek nyomógombos, tehát mechanikai elven működő pénzbedobó készülékekkel vannak ellátva, sajnos ily módon segíteni nem tudunk. Ez azonban nem oly nagy baj, mert hiszen ilyen készülékeket általában csak olyan helyeken találunk, ahol azok állandó felügyelet alatt lehetnek, és így esetleg előfizetőjük maga is ellenőrizheti a kezdeményezett beszélgetések időtartamát.

Arról lehet legfeljebb szó, hogy a nyomógombos pénzbedobó készülékekkel ellátott állomások központi vonalvégződésére (a teherelosztón) — a visszaélések lehetőségének megakadályozása érdekében és az előfizetők kívánságára — külön egyéni időkorlátozó szerelvényeket szereljük. (E célra alkalmas a „Magyar Posta“ 1941. évi június havi számának 304. oldalán közölt áramköri megoldás, azzal az egyszerűsítéssel, hogy az időkorlátozó szerelvény csak a kimenő hívásokat bontsa.)

A m. kir. posta nagyidai és pápai Adcock-rendszerű új középhullámú iránymérőállomásai.

Írta: KODOLÁNYI GYULA m. kir. postamérnök.

Les nouvelles stations goniométriques d'onde moyenne système „Adcock“ de la poste hongroise à Nagyida et à Pápa. Par M. GYULA KODOLÁNYI, Ingénieur de poste.

L'auteur fait connaître les défauts de polarisation des appareils goniométriques de l'antenne à cadre, les divers systèmes „Adcock“ et décrit les stations goniométriques d'onde moyenne de la poste hongroise, établie au cours de l'année passée pour assurer le trafic aérien civil à Nagyida (système Telefunken) et à Pápa (système Lorenz).

A m. kir. posta 1939. év tavaszán, amikor átvette a polgári repülőforgalom biztosítását ellátó rádiószolgálat teljes üzemét, tervbe vette négy új, a korszerű rádiótechnika követelményeinek megfelelő Adcock-rendszerű iránymérőállomás építését. Az elgondolás, illetve cél az volt, hogy minden, az ország akkori területe felett közlekedő repülőgép helyét közel derékszög-metszésű keresztmérésekkel pontosan tudjuk meghatározni. Ezért a négy új állomás telepítési helyéül Pápa, Kassa, Baja és Debrecen környékét jelölték ki. Az építési program szerint először a pápai és kassai állomások építését rendelte meg a m. kir. posta, a másik kettő létesítését egy későbbi programba vette fel. Az építési tervnek ez a beosztása igen szerencsésnek bizonyult, mert időközben Erdély és Délvidék részben újra magyar lett és ma a tervbe vett bajai és debreceni iránymérőállomások nem felelnének meg a megnagyobbodott ország területe adta követelményeknek. Jelenleg a kitűzött célt

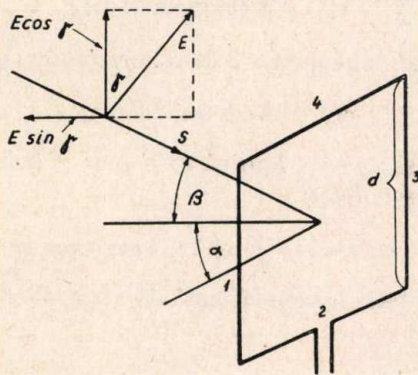
ezek helyett egy Kézdivásárhely és egy Újvidék közelében telepítendő állomással lehetne a legjobban elérni.

Mult év folyamán elkészült a pápai és nagyidai (kassai) két új iránymérőállomás. A pápai állomást a Lorenz, a kassai állomást a Telefunken cég építette. Az egyébként célszerű egységesítésnek ellentmondott az a körülmény, hogy Adcock-rendszerű iránymérőkkel, nem lévén ilyen az ország területén, a m. kir. postának egyáltalában nem voltak üzemi tapasztalatai és ezért, a később megrendelendő állomások érdekében, célszerűnek látszott két különböző Adcock-rendszernek az üzemben való megismerése.

Mielőtt ismertetném a két új iránymérőállomást, röviden összefoglalom azokat a jelenségeket, amelyek létjogosultságot adnak a költséges Adcock-rendszernek a sokkal egyszerűbb és olcsóbb keretantennás iránymérővel szemben és bemutatom a különböző Adcock-típusokat.

I. Polarizációs hibák.

Legutóbbi cikkemben,*) melyben a keretantennás iránymérőkészülékeket ismertettem, említést tettem az éjjeli hatásnak és uszályantennahatásnak nevezett jelenségekről, melyek a keretes iránymérők

1. ábra. Keretantenna abnormális polarizációjú erőterében.

méréseit bizonytalanná teszik. Mindkét jelenség okozója a bemérendő adóállomás által kisugárzott elektromágneses hullámoknak a vertikálistól eltérő — röviden abnormális polarizációja. Az éjjeli hatás következményei: a) a mérés $\pm 90^\circ$ -ig terjedő hibát mutat, b) a minimum „vándorol”, c) minimum egyáltalában nem található. Az éjjeli hatás észlelhető, amikor a Heaviside-rétegről visszavert — közvetett — sugárzás érkezik az iránymérőkészülékhez, tehát napnyugtától napkeltéig. (Megjegyzem, hogy csak a közép- és hosszuhullámú iránymérőkről beszélek!) Legerősebben jelentkeznek a mérési bizonytalanságok napnyugtakor és napkeltekor, aminek az a magyarázata, hogy ezekben az időszakokban lép át az ionoszféra a többé-kevésbé stabilis nappali állapotból az éjjeli állapotba, illetve megfordítva. Az uszályantennahatás, mely különleges repülőrádió jelenség, abban nyilvánul meg, hogy az iránymérőállomás a repülőgépet nem a tényleges — optikai — irányba méri, hanem, a repülőgép haladási irányát nézve, attól hátra.

*) Magyar Posta 1941. decemberi száma.

Fenti jelenségek magyarázatára nézzük meg, hogyan viselkedik a keret-antenna egy abnormális polarizációjú hullám hatására. Az 1. ábrán egy négyzetalakú, „d” oldalhosszúságú és vertikális tengely körül elforgatható keretantennát látunk egy „S” haladási irányú és γ polarizációs szögű elektromágneses erőtérben. Az „S” haladási irány a horizontális síkkal β , a keret síkjával pedig α szöget zár be. Az elektromos vektor vertikális — $E \cdot \cos \gamma$ — összetevőjének hatására a vertikális „1” és „3” oldalak vételdiagrammját a

$$c_{1,3} = k' \sin \varphi \cos \beta \cos \gamma$$

egyenlet adja.

Tekintettel arra, hogy $\lambda \gg d$:

$$\sin \varphi \simeq \varphi = \frac{2 \pi d}{\lambda} \cos \beta \cos \alpha \quad \text{és} \quad k' \frac{2 \pi d}{\lambda} \cos \beta \cos \alpha = k \cos \beta \cos \alpha$$

akkor a

$$c_{1,3} = k \cos \alpha \cos^2 \beta \cos \gamma$$

egyenletet kapjuk. Hasonlóképpen a 2 és 4 horizontális oldalakra:

$$c_{2,4} = k \cos \alpha \sin^2 \beta \cos \gamma$$

A két egyenletet összegezve, kapjuk az $E \cdot \cos \gamma$ összetevő hatására keletkező vételdiagramm egyenletét:

$$c_{1,4} = c_{1,3} + c_{2,4} = k \cos \alpha \cos \gamma$$

Az $E \cdot \sin \gamma$ horizontális összetevő hatását vizsgálva, kapjuk, hogy:

$$c'_{1,3} = 0$$

$$c'_{2,4} = k \sin \alpha \sin \beta \sin \gamma$$

és

$$c'_{1,4} = c'_{1,3} + c'_{2,4} = k \sin \alpha \sin \beta \sin \gamma$$

Az E vektor hatására tehát a

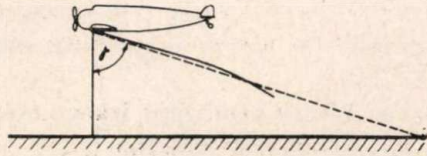
$$c = c_{1,4} + c'_{1,4} = k (\cos \alpha \cos \gamma + \sin \alpha \sin \beta \sin \gamma)$$

egyenlet szerinti vételdiagrammot kapjuk. Ebből az egyenletből

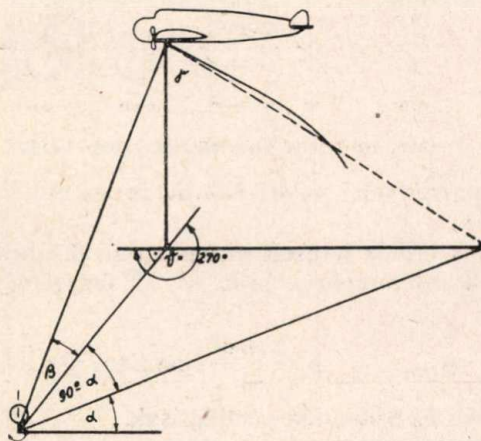
$$\operatorname{tg} \alpha_{\min} = \frac{1}{\operatorname{tg} \gamma \sin \beta}$$

Lássuk most először az uszályantenna hatás magyarázatát. A 2. ábrán látható a mérőállomás és a repülőgép tényleges helyét összekötő egyenesre merőleges irányban haladó repülőgép — ú. n. keresztrepülés. Az uszályantennát egyenesnek tételezve fel, az a függőlegessel γ szöget zár be. Az uszályantenna által kisugárzott hullám beesési szöge β . A mérési hiba a

γ és β értékeknek a $\operatorname{tg} \alpha_{\min} = \frac{1}{\operatorname{tg} \gamma \sin \beta}$ egyenletbe helyettesítve, kiszámítható. Az iránymérőállomásra való rárepülés, illetve attól való elrepülés esetében, mivel $\gamma = 0^\circ$ $\alpha_{\min} = 90^\circ$ -ot kapunk, tehát az iránymérő hibátlanul mér. Ha feltételezzük azt, hogy β kis szög, $\sin \beta$ helyett írhatunk $\operatorname{tg} \beta$ -t is, vagyis $\operatorname{tg} \alpha_{\min} = \frac{1}{\operatorname{tg} \alpha \operatorname{tg} \beta}$. Figyelemmel kísérvé a 3. ábrát az előbbi elhanyagolással, kapjuk azt a gyakorlati szabályt az uszályantennahatásra, hogy a

2. ábra. Keresztben repülő gép uszályantennája.

3. ábra. Az uszályantennahatás geometriai fogalmazása.

repülőgépet az egyenesnek vett uszályantennának a földdel való dőléspontjára mérjük hátra. Mint látható a mérési hiba nagysága függ:

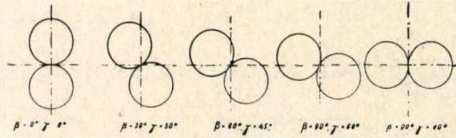
- a gép sebességétől (γ),
- magasságától és távolságától (β),
- repülési irányától (α).

Az éjjeli hatás sokkal bonyolultabb jelenség a lehető kombinációk sokfélesége miatt. Lehetséges, hogy az eredő elektromágneses tér:

- a közvetlen és egy közvetett,
- a közvetlen és több közvetett,
- két vagy több közvetett,
- egy közvetett sugárzásból tevődik össze.

A lineáris polarizáció különböző eseteiből adódó mérési hibákra a 4. ábra

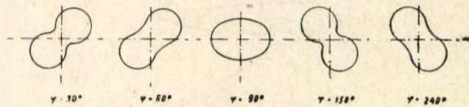
mutat be több példát. Ha az eredő erőter vertikális és horizontális összetevői nincsenek fázisban, előállnak az elliptikus polarizáció különböző esetei, amelyek megmagyarázzák azokat a hibás méréseket, melyeknél a szöghibán felül a minimum elmosódott, vagy egyáltalában nem észlelhető, vagy a minimum helyét változtatja — vándorol. Az elliptikus polarizáció hatására mutatkozó mérés hibákból az 5. ábra mutat be több esetet.

4. ábra. Abnormális — de lineáris — polarizációjú erőter hatása.

II. Az Adcock-rendszerű iránymérő.

A keretantennás iránymérők fent ismertetett hibáinak kiküszöbölésére szerkesztette Adcock a 6. ábrán látható iránymérő rendszerét. Az Adcock-rendszer lényege az, hogy négy vertikális helyhez kötött antennából álló

5. ábra. Elliptikus polarizációjú erőter hatása.

antennarendszere, bármilyen polarizációjú is az erőter, csak a vertikális komponensre reagál.

Az E elektromos erőter hatását vizsgálva (l. 6. ábra) az egymástól „d” távolságra lévő 1—3 antennapárra az E. $\cos \gamma$ összetevő a következő egyenleteket adja:

$$C_{1,3\text{verl}} = a \frac{2 \pi d}{\lambda} \cos \gamma \cos^2 \beta \cos \alpha$$

és $C_{1,3\text{hor}} = 0$, mert az antennák vertikálisak.

Az E. $\sin \gamma$ összetevő hatását vizsgálva

$C'_{1,3\text{verl}} = 0$, mert E. $\sin \gamma$ -nak nincs vertikális irányú komponense
és $C'_{1,3\text{hor}} = 0$, mert az antennarendszer vertikális.

Az eredő diagram tehát lesz:

$$C_1 = C_{1,3\text{verl}} + C_{1,3\text{hor}} + C'_{1,3\text{verl}} + C'_{1,3\text{hor}} = (a' \cos^2 \beta \cos \gamma) \cos \alpha = K \cos \alpha$$

Hasonló megfontolások alapján a 2—4 antennapárra:

$$C_2 = (a' \cos^2 \beta \cos \gamma) \sin \alpha = K \sin \alpha$$

vagyis egy-egy antennapár akkor ad minimumot, ha az erőter terjedési iránya az antennapár síkjára merőleges síkban van, tehát a 2—4 antennapárra $\alpha = 0^\circ$, az 1—3 antennapárra $\alpha = 90^\circ$.

A mérések kiértékelésére a Bellini—Tosi-féle goniométer szolgál, aminek a lényege, mint ismeretes, a két egymásra merőleges és egy-egy antennapárt

összekötő L_1 és L_2 tekercs (l. 6a. ábra) és a közöttük elhelyezett és forgathatóan kiképzett L keresőtekercs.

Az L_1 tekercsben keletkező feszültség lesz:

$$U_{L_1} = U_1 - U_3 = E \cdot h_{\text{eff}} \cdot \frac{2\pi d}{\lambda} \cos \gamma \cdot \cos^2 \beta \cos \alpha = U_{1,3} \cos \alpha$$

Az L_2 -ben pedig:

$$U_{L_2} = U_2 - U_4 = E \cdot h_{\text{eff}} \cdot \frac{2\pi d}{\lambda} \cdot \cos \gamma \cos^2 \beta \sin \alpha = U_{2,4} \sin \alpha$$

Ha az L keresőtekercs síkja az L_1 tekercs síkjával α_1 szöget zár be, a benne indukált feszültség:

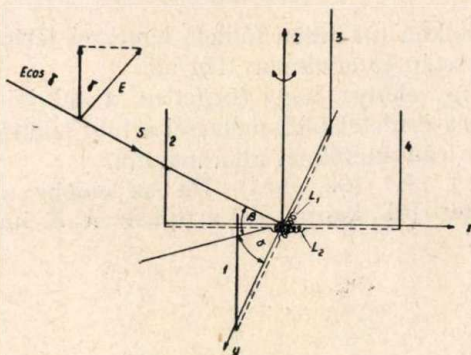
$$U_L = U_{1,3} \cos \alpha \sin \alpha_1 + U_{2,4} \sin \alpha \cos \alpha_1$$

Tekintettel arra, hogy h_{eff} mind a négy antennánál ugyanaz (ha nem az, hibás az építés):

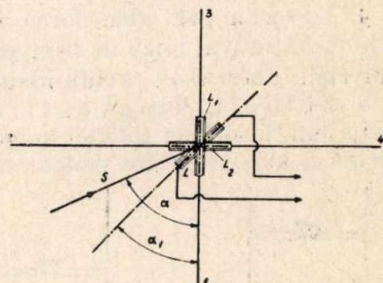
$$U_{1,3} = U_{2,4} = U_1 \quad U_L = U \cdot \sin(\alpha + \alpha_1)$$

Minimum akkor lesz, ha $\sin(\alpha + \alpha_1) = 0$, vagyis, ha $\alpha = -\alpha_1$

Az Adcock-rendszer iránymérőkészülékkel tehát ugyanúgy mérünk, mint

6. ábra. Az Adcock-rendszer elve.

6a. ábra. A goniómer elvi működése.

az egyszerű keretantennás készülékkel, azonban a mérések mentesek lesznek a polarizációs hibáktól.

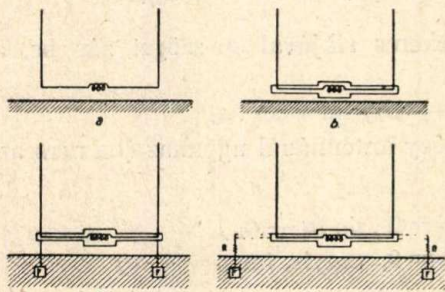
Adcock iránymérő rendszerének alapelvét már 1919-ben szabadalmaztatta, mégis sok év telt el, míg az elvet a gyakorlatba is át lehetett ültetni. A gyakorlati kivitel az nehezíti meg, hogy az antennáktól a goniómerig elkerülhetetlen a horizontális vezetékek alkalmazása, amelyek, ha valamilyen módszerrel nincsenek hatástalanítva, az Adcock-rendszerű iránymérőt a keretantennás iránymérők nivójára süllyeszti le. Az Adcock iránymérőknek két fő típusát különböztetjük meg. Az egyiket, melynek antennarendszere négy vertikális antennából áll „U”, míg a másikat, melynek antennarendszerét négy vertikális dipol alkotja, „H” Adcocknak nevezik.

Lássuk most a fontosabb Adcock típusokat:

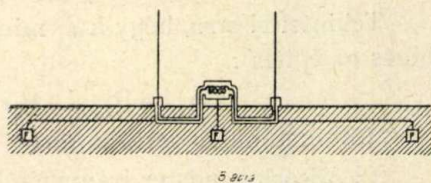
1. Egyszerű „U” (1. 7a. ábrát). Nem használják, mert a horizontális vezetékek igen nagy hibát eredményeznek.

2. Árnyékoló „U” (7b. ábra). Hibája, hogy bár a horizontális vezetékek primer hatása ki van küszöbölve, az árnyékolás a vertikális antennákra szekunder hatást gyakorol. Jobb eredményeket adnak a 7c. és 7d. ábrákon látható javított típusok, melyeknél az árnyékolást földelik.

3. Betemetett „U” (8. ábra). Ennél a típusnál az árnyékoló horizontális vezetékek a földbe 1—1.5 m mélyre vannak temetve a talajvízszint alá.

7. ábra. „U” Adcock-típusok.

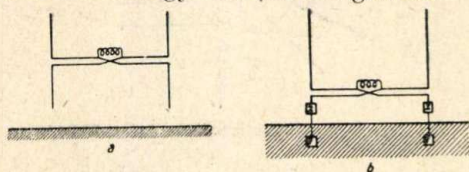

8. ábra. Betemetett „U” Adcock.

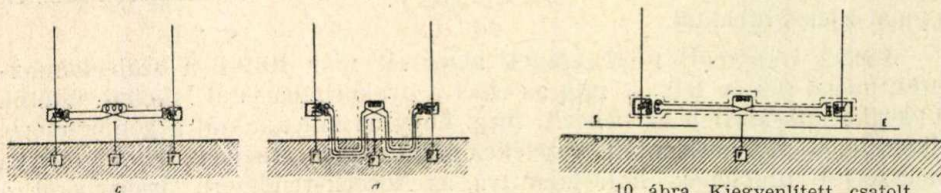
Az árnyékolások földelése az antennákon túl külön földelő lemezzel történik. Ez a típus kedvező talajviszonyok esetén jó eredményeket ad.

4. Tiszta „H” (9a. ábra). Nagy előnye, hogy független a talajviszonyoktól, hátránya, hogy az iránymérő épületét több méterrel a föld felett kell elhelyezni. Ezért csak rövidhullámú iránymérőknél alkalmazzák.

5. Földelt, kiegyenlített „H” (9b. ábra). Ha az előbbi típus dipoljainak alsó felét földdel helyettesítjük, kapjuk ezt a típust. A Z impedanciák a kiegyenlítésre szolgálnak.

9. ábra. „H” Adcock-típusok.

10. ábra. Kiegyenlített, csatolt, ellensúlyos „H” Adcock.

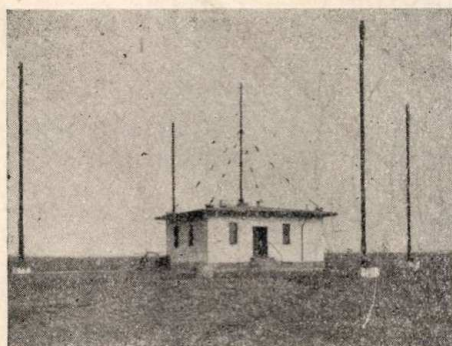
6. Kiegyenlített, csatolt „H” (9c. ábra). Az előbbi típus javított formája. Lényege, hogy az antennák a tápvezetékekhez induktív uton csatlakoznak.

7. Átviővonalas „H” (9d. ábra). A 6. alatti típus a betemetett „U” tápvezeték rendszerével.

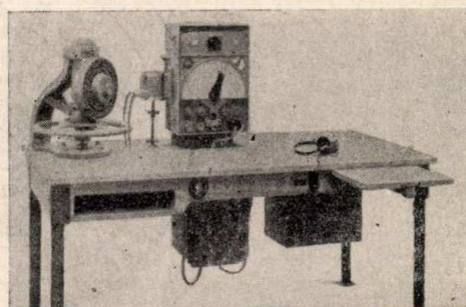
8. Kiegyenlített, csatolt ellensúlyos „H” (10. ábra). Lényegében ez is a 6. alatti típus, azonban földelés helyett ellensúlyokat alkalmaz, miáltal a talaj vezetőképességétől független.

Tekintettel arra, hogy az alsó fél dipolokat a nem tiszta „H” Adcockoknál föld vagy ellensúly helyettesíti, külsőre hasonlítanak az „U” Adcockokhoz, szokták ezeket „U” Adcockoknak is nevezni.

A betemetett „U” és az átviővonalas „H” típusok alkalmasak arra, hogy az iránymérő házat az antennarendszer középpontjától 1—2 kilométerre távol

11. ábra. A nagyidai iránymérőállomás.

12. ábra. A Telefunken Adcock iránymérőasztala.

lehesen elhelyezni. Az ilyen távvezérlésű Adcock-állomások előnyösen használhatók a repülőtér közvetlen közelében való elhelyezésre és így a vakleszállításhoz is felhasználhatók.

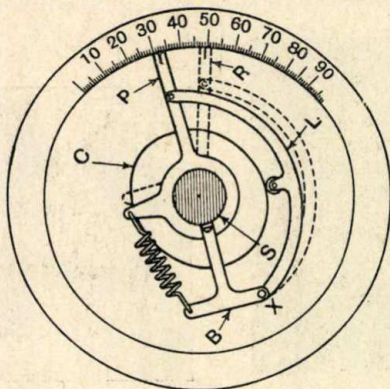
Megjegyzem még, hogy az Adcock-rendszer azáltal, hogy független a polarizációs hibáktól, ott is tud még mérni, ahová már a közvetlen sugárzás nem ér el, tehát nagy távolságú mérésekre is alkalmas.

III. A nagyidai iránymérőállomás.

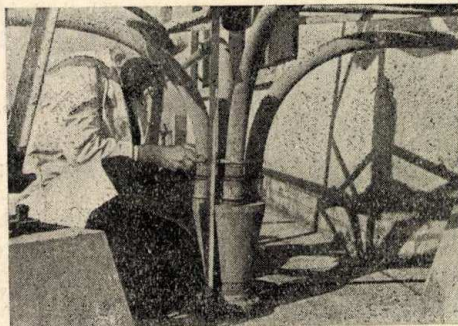
Mint már a bevezetésben említettem, a nagyidai Adcock-állomást a Telefunken cég építette. Az állomás Kassától délre, Nagyida és Abaújszina között a községeket összekötő mezei út mellett épült fel. Az iránymérő a 3. pontban ismertetett és a 8. ábrán látható betemetett „U”, vagy másképp tiszta „U” típusú. Az antennarendszer négy, a fő égtájakba betájtolt (ennek a mérés pontosságára semmi befolyása sincs) 12 m magas acélszövből áll, melyek mindegyike egy-egy talpszigetelől áll, minden kikötés vagy megtámasztás nélkül (l. 11. ábra). Két-két átló irányában szembenálló és egymástól 30 m távolságra álló antenna közös mezőtekeres két végéhez csatlakozik nagyfrekvenciás, calit szigetelésű kábelek segítségével. A kábelek az antennáktól a beton alapzaton át függőlegesen buknak le a földbe a talajvizszint alá, majd vízszintesen futnak a mérőasztalig s ott jönnek fel a goniométerhez. A segédantenna a féllapostétejtű ház tetőzetének közepén van helyezve és négyoldali kikötés tartja vertikális helyzetben. A segédantennának itt alkalmazott meg-

erősítése és elhelyezése más, mint amit a Telefunken cég korábban használt (dr. Magyar Endre p. m. tan. elgondolása).

Az iránymérőház alapincézett földszintes épület (l. 11. ábra). A földszinten nyert elhelyezést az iránymérő helyiség, mellette a kis háló- és pihenő-fülke két, egymás fölött elhelyezett fekvőhellyel. Ugyancsak itt van a telepőr szoba-konyhás lakása. A háznak saját vizellátása van és a munka- és pihenőhelyiségeket közös kályha fűti. A pincében van elhelyezve a tartalék áramforrásul szolgáló benzinmotoros generátor, az akkumulátortöltő és a víz-ellátó berendezés.

13. ábra. A Telefunken-féle önműködő helyesbítő.

14. ábra. A pápai Lorenz Adcock kábel bevezetése.

Az iránymérő szobában nyert elhelyezést az iránymérőasztal (12. ábra), rajta a vevőkészülék, goniométer, a goniométert forgató kerék a fokbeosztású tárcsával, valamint a távbillentyű vezetékhez csatlakozó billentyű és a telefonok.

A vevőkészülék E 468 típusú (l. 12. ábra) 6 csöves szuperkészülék a következő fokozatokkal: előcső-, keverőfok RES 094, oszcillátor RE 084 k, közép-frekvenciájú erősítő RE 094, demodulátor és segédoszcillátor RE 084 k és

végül a hangfrekvenciás erősítőfok RE 084 k típusú Telefunken-csővekkel. A hálózati fűtő és anódpótló külön egységben van elhelyezve. A hálózati feszültség kimaradása esetén kettős tartalék áramforrás biztosítja az állomás zavartalan működését, az egyik a fűtőakkumulátorból és száraz anódteléből álló áramforrás, a második pedig a kis Csonka-gyártmányú benzinmotorral meghajtott váltóáramú generátor.

A helyi eltérések kiküszöböléséről a 13. ábrán bemutatott önműködő helyesbítő gondoskodik.

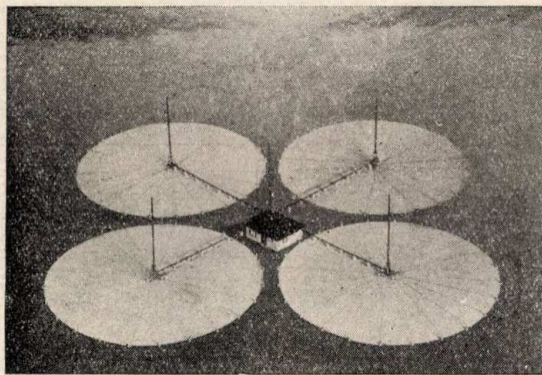
A mérőberendezés teljesítőképesége 20μ V térerősség mellett — a térerősség az erőter vertikális polarizációjú összetevőjére értendő — $\pm 1^\circ$ -os minimumélességet garantál a cég).

Az állomás adója Enyickén van elhelyezve és kb. 1.5 kW teljesítményű, a régi ú. n. 3 kW-os adóból átalakított táviróadó. Az adó billentyűzése, valamint a városi automata és egyéb közvetlen távbeszélő összeköttetés két érpáros légvezetéken megy. A légvezetékek az állomástól kb. 300 méterre kábelbe buknak a földbe, ugyanígy az erősáramú távvezeték is.

Az állomást a Telefunken céggel közösen 1941. június elején mértük be és adtuk át a próbaüzemnek.

IV. A pápai iránymérőállomás.

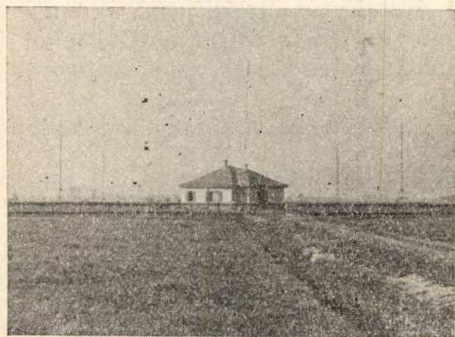
Az állomás Pápától délre, a város szélétől két kilométerre fekszik és a Lorenz cég építette. Az iránymérő elvi felépítése a 8. pont alatt ismertetett

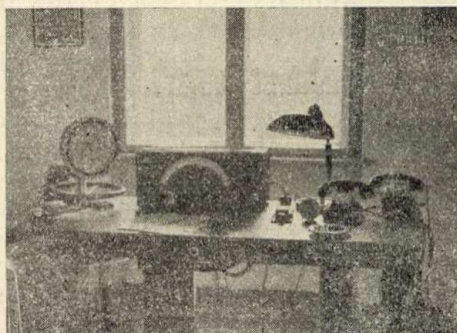
15. ábra. A Lorenz Adcock modellje.

és a 10. ábrán látható kiegyenlített, csatolt, ellensúlyos „H” Adcock, illetve a cég leírása szerint kiegyenlített, csatolt „U” Adcock. Az antennarendszer négy 11 m magas acélcsőből áll. Mindegyik csövet három szögvaskeret, megfelelő szigetelők közbeiktatásával, merevíti, ki, illetve tartja vertikálisan. Az antennák alatt, a földtől egy méterre, van elhelyezve a kiegyenlítésre szolgáló impedancia komplexum. Az antennák alatt vannak kifeszítve 30 cm-re a talaj fölött a 24, sugárirányban kifeszített huzalból álló és 24 m átmérőjű, kör alakú ellensúlyok. A segédantenna ugyanolyan, mint a többi négy antenna, de ellensúly helyett földelve van. Az antennák transzformátorokkal csatlakoznak a kéterű, nagyfrekvenciás, trolitul szigetelésű nagyfrekvenciás kábelelek-

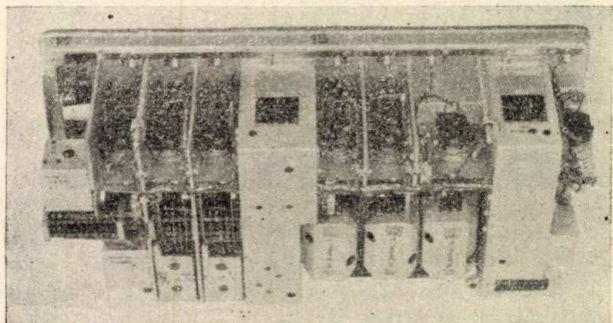
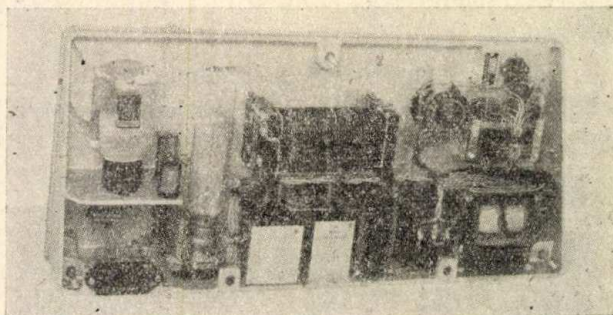
hez, melyek 1 m-el a föld felett, 1.5"-os gázcsőben görgős alátámasztással (hőkiegyenlítés) futnak a közepén elhelyezett segédantennáig s ott bukik le a

16. ábra. A pápai iránymérőállomás.

17. ábra. A pápai állomás iránymérőasztala.

18. ábra. A Lorenz V 236 vevőkészülék szétszedett állapotban.

négy kábel a földre (14. ábra) és onnan a kábelaknán át mennek a gonio-méterbe. Az egész antenna- és ellensúlyrendszer jól látható a 15. ábrán (nem a pápai állomás). A pápai állomást a 16. ábrán mutatom be.

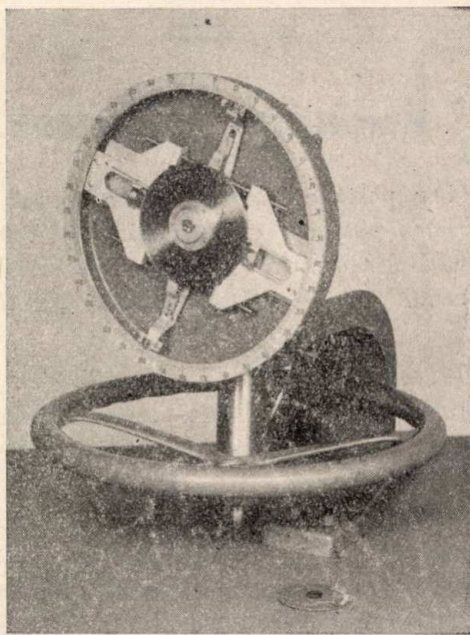
Az iránymérőház földszintes épület (l. 16. ábra), pince nélkül. Az épületben a következő helyiségek vannak: iránymérőszoba, háló és pihenő, szoba-

konyhás telepörklakás, akkumulátorfülke, faskamra, a segédáramforrás fülkéje. Az épületnek saját vízvezetéke és fafütéses kályhái vannak.

Az iránymérőszobában találjuk az iránymérőasztalt (l. 17. ábra), rajta a vevőkészüléket, goniométert, forgató kerekét a fokbeosztású skálával, a billentyűt, az adó távindító kapcsolóját és a távbeszélő készülékeket.

A vevőkészülék V 236 típusú 9 csöves szuperkészülék (l. 17. és 18 ábra). Mind a 9 cső azonos típusú és pedig Telefunken RV 12 P 2000, ami igen nagy előny, mind a tartalékolás, mind a gyors csőcsere szempontjából. A készülék két fokozatban 190—600 kHz-ig használható. Az egyes fokozatok: 2 előfokozat, 1 oszcillátor, 1 keverőcső, 2 középfrekvenciájú erősítő, 1 segédoszcillátor, 1 demodulátor és egy hangfrekvenciás erősítő fokozat. A készülék fel van szerelve sávzélességszabályozóival, ami igen fontos a szétszórt repülőgépadók hívásának könnyű észlelhetősége miatt. Az anódpótlórész egybe van építve a készülékkel, érdekessége, hogy az anódfeszültség egyenirányítására szelencellát alkalmaz a Lorenz cég.

A helyi eltérések eltüntetésére önműködő helyesbítője van a készülék-

19. ábra. A Lorenz-féle önműködő helyesbítő.

nek (19. ábra). Előnyös tulajdonsága ennek a helyesbítőnek, hogy mind a kék, mind a piros oldalra hatásos, ami az iránymerést meggyorsítja.

Az iránymérőkészülék $20 \mu V$ vertikális polarizációjú térerősség esetén $\pm 0.5^\circ$ minimumélességgel mér, az oldalmeghatározásnál a „gyenge“ és az „erős“ oldal egymáshoz való hangerősségviszonya kb. 1:15 arányú.

A hálózati feszültség kimaradása esetén kétféle tartalék áll az állomás

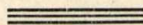
rendelkezésre. Az egyik áramforrás egy 12 voltos akkumulátor, melyből közvetlenül kapjuk a fűtőfeszültséget, az anódfeszültséget pedig ugyanerről az akkumulátorról táplált, forgóátalakító szolgáltatja. A másik tartalék egy DKW gyártmányú benzinmotor, mely váltóáramú generátort hajt. Az akkumulátor töltéséről száraz egyenirányító töltőberendezés gondoskodik.

A gyengeáramú összeköttetésekre szolgáló vezeték és az erősáramú távvezeték végig kábelben fut.

Az iránymérőállomáshoz tartozó adó, ideiglenesen, míg a végleges berendezés elkészül, egy 200 W teljesítményű kis adó. Az adó a pápai postahivatal egyik I. emeleti szobájában nyert elhelyezést. Az adó és antennájának szerelését, valamint a távindító berendezés építését és szerelését a repülőtéri rádióhivatal végezte el.

Az állomás helyesbítési adatait a Lorenz céggel közösen vettük fel és október 8-án az állomást átadtuk a próbaüzemnek. Az állomás végleges üzembehelyezése múlt év november 18-án történt meg.

A Telefunken és Lorenz berendezések összehasonlítására az eddig eltelt rövid idő még nem ad kellő támpontokat.

Rendkívüli pályatétel.

Dr. Kuzmich Gábor postavezérigazgató úr a lapunk f. évi 4. számában közölt „A posta háborús szolgálata” című cikkének 60 P összegű írói tiszteletdíját rendkívüli pályatétel kiírására, illetőleg díjazására ajánlotta fel.

Ennek alapján rendkívüli pályatételt írunk ki „A táviró díjszabás története” címmel.

A pályatételt cikk alakjában kell feldolgozni. Terjedelme korlátozva nincs. A pályázaton — a Magyar Posta szerkesztőbizottságának tagjain kívül — bárki résztvehet. Díja a 60 P jutalomdíj és ezenfelül a cikk írói tiszteletdíja (a cikk terjedelméhez képest 40—60 P).

Pályázati határidő: 1942. augusztus 31.

A pályamunkát névvel és állásmegjelöléssel el kell látni.

A Magyar Posta szerkesztőbizottsága fenntartja a jogot, hogy a pályamunkákat vagy azoknak egyes részeit bármilyen formában felhasználhassa.

Elmélet - Gyakorlat.

20. Postán maradó közönséges levélpostai küldeményekről szabad-e távbeszélőn felvilágosítást adni?

Igen — ha a távbeszélőn közölt adatokból megnyugtató módon megállapítható, hogy az átvételre jogosult tudakozódik.

Az A. 2. Szab. 4. §. 10. pontja szerint amikor a hivatal határozottan megállapítja, hogy arra illetékes egyén érdeklődik távbeszélőn, a küldemények, tehát a postánmaradó küldemények érkezéséről is — szabad távbeszélőn felvilágosítást adni. Az illetékesség megjelölése megállapítására például alkalmas a címzett esetleges közelebbi megjelölése mellett a feladó, a feladási hely stb. pontos adatainak azonosága. (Beküldött kérdés.)

21. A főpénztárba beszolgáltatott — bárcalajstromban, táviró- és távbeszélőnaplóban és főleg a kézbesítőívben elszámolt — pénzösszegek átvételének szabályszerű elismerése mellett kell-e keletbélyegző-lenyomatot alkalmazni?

Nem.

A bárcalajstromban, valamint a táviró- és távbeszélőnaplóban a napizárlatnál a beszolgáltatott összeg átvételének elismerésekor keletbélyegző-lenyomatot alkalmazni nem kell.

A leadó-osztály az általa beszolgáltatott összeget a kézbesítőívre — ha azonban utalványokat is kifizet, leszámolókönyvbe — írt szabályszerű elismerésre, az összegnek betűvel való kiírása mellett, adja át a főpénztárosnak, illetőleg annak, aki a beszolgáltatásokat átveszi. Keletbélyegző-lenyomatot itt sem kell alkalmazni. (A. 3. Szab. 120. §. 11. pont utolsó bekezdés.) (Beküldött kérdés.)

22. A gyűjtőpostahivatal főpénztára megsemmisíthet-e bankjegyeket azzal, hogy az hamis?

Nem.

A postahivatal hamis vagy hamisnak látszó bankjegyet, illetve ércpénzt nem semmisíthet meg, hanem azt visszatartja, a befizetőnek pedig arról elismervényt tartozik kiadni. A posta-

hivatal továbbiakban az A. 2. Szab. 19. §. 6. pontjában foglaltak szerint jár el. (Beküldött kérdés.)

23. A C. 1. Szab. 23. §. 1. pontja értelmében a budapesti távbeszélő előfizetők a havi távbeszélő díjat a számla alapján, a számlán feltüntetett fizetési határidő alatt díjmentesen fizethetik be, a határidőn túl, a postahivataloknál befizetett összeg azonban utalványdíj alá esik. Ezzel szemben azok az előfizetők, akik a távbeszélő díjat befizetési lapon a távbeszélő díjbeszedő hivatal postatakarékpénztári csekkszámájára fizetik be, bármikor díjmentesen teljesíthetik a fizetést.

Kérdés, nem volna-e ajánlatos a posta károsodásának megakadályozása érdekében elrendelni, hogy a késedelmesen befizetett összegnek megfelelő utalványdíjat a napi aljegyzékben vagy esetleg más módon, számolják el a postahivatalok?

Ilyen rendelet kiadása nem volna célszerű.

A díjbeszedő hivatal postatakarékpénztári csekkszámájára a felek nemcsak havi használati díjat, hanem más díjat is befizetnek. A postahivataloknak tehát nincsen módjukban megállapítani, hogy a befizetés milyen címen történik, illetőleg ha havi használati díjat fizetnének is be, nem tudnák ellenőrizni, hogy a fizetési határidő mikor járt le.

Ezért a határidőn túl csekkebefizetési lappal történt fizetés esetén legfeljebb a díjbeszedő hivatal terhelhetné meg az előfizető következő havi számláját, mégpedig csekkefizetési díjjal, mert utalványdíj felszámítására semmiféle alap nincsen. Minthogy azonban igen kevés azoknak az előfizetőknek a száma, akik csekkefizetési lappal fizetési határidőn túl fizetnek a várható csekély bevételi többlet nem állna arányban a rendelet végrehajtásával járó munkatöbblettel. (Beküldött kérdés.)

A POSTA FORGALMA.

La trafic de la poste.

1942 március hó.

Ismerteti: Dr. KANYÓ ÖDÖN m. kir. postatitkár.

Publié par M. le Dr. ÖDÖN KANYÓ Secrétaire de poste.

En vue de pouvoir observer et apprécier le mouvement du trafic, la tendance du développement ainsi que l'influence du tarif et de réglemens sur l'utilisation des divers services, l'Administration recueille toutes les données relatives au trafic des services postal, télégraphique, téléphonique et de la T. S. F. Les détails de la statistique sont contenus dans le Rapport annuel de la Poste hongroise. Les tableaux ci-après ne contiennent que les résultats principaux mensuels et périodiques. Les chiffres per-

mettent de faire des comparaisons entre les résultats du mois indiqué en-haut et ceux de même mois de l'année précédente, d'une part, entre les résultats constatés à partir du commencement communiqués dans les tableaux ci-indiqués et ceux de la même période de l'année précédente, d'autre part.

Les différences en nombre et en pourcentage entre les comparaisons respectives sont relevées au bas des tableaux.

A folyó évi március havi forgalom igen kedvezően alakult, mert az első világháborút követő időben eddig csak az 1941. évi december havi forgalom volt valamivel (0,7%-kal) nagyobb.

Az előző év március havához képest mutatózó emelkedés mértéke a folyó évben olyan nagy (+ 30,4%) volt, amelyet március hónapban az elmúlt 10 év alatt egyízben sem tapasztaltunk. Az 1 évi emelkedés ugyanis 1941 márciusában 24,7, 1940-ben 14,0, 1939-ben 20,1, 1938-ban 3,7, 1937-ben 10,3, 1936-ban 3,1, 1934-ben 8,7% volt, míg 1935-ben 3,2, 1933-ban pedig 11,5%-os csökkenés állott elő.

Az 1942. év első három hónapjában elért összeforgalom az előző év ugyanezen időszakához képest is igen kedvezően (+ 26,5%) alakult, mert ilyen nagy emelkedés az elmúlt 10 év alatt nem fordul elő. Ez az emelkedés ugyanis az 1941. évben 23,2, 1940-ben 17,5, 1939-ben 17,6, 1938-ban 5,6, 1937-ben 5,7, 1936-ban 6,1, 1935-ben 10,7, 1934-ben 4,2% volt, míg 1933-ban 7,6, 1932-ben pedig 11,8%-os csökkenés jelentkezett.

Miként már az előző hónapban is rámutattunk, most is kiemeljük, hogy különösen a postai üzletág igen erőteljes emelkedése érdemel figyelmet. A postai üzletág erőteljesebb fejlődése az előző évhez képest nemcsak az egyes havi eredményeknél, hanem az első negyedév, tehát hosszabb időszak eredményeinek összehasonlításánál is szembetűnően mutatkozik. A 3 havi összeredmény emelkedése ugyanis a postai üzletágnál egy év alatt 29,7, a távirónál 26,5, a távbeszélőnél 21,9 és a rádiósnál 19,3%-os volt.

A postai üzletágnál az átlagot meghaladó

mértékben az ajánlott levélpostai küldemények és csomagok darabszáma, valamint az utalványok és csekkok összege emelkedett. Az ajánlott küldemények emelkedése az élelmiszerjegyet tartalmazó tömegesen feladott ajánlott küldemények számával is összefügg. A csomagforgalom emelkedése a délvidéki területgyarapodáson kívül azzal is magyarázható, hogy a folyó évben a húsvéti ünnepek előtt rendszerint élénkülő csomagforgalom részben már március hó utolsó napjaiban bonyolódott le. Az utalvány és csekk, illetőleg kifizetések összegének emelkedése a fizetések, munkabérek és az általános árszínvonal emelkedésével függ össze. A folyó év március havában elseje vasárnapra esett s így az elsején esedékes illetményutalványok kifizetése még februárban történt meg. A folyó évi utalvány és csekk összegek rendkívüli emelkedése még kedvezőbbnek tűnik, ha figyelembe vesszük, hogy az előző év márciusában a forgalom hasonló eltolódása nem állott elő. Figyelemre méltó a közönséges levélpostai küldemények forgalmának igen kedvező alakulása. Az eddigi csúcserőteket az 1941. évi december havi forgalom emelkedése volt az összes üzletágak közt havi levélpostai forgalom, amely az előző év ugyanezen hónapjához képest 30%-kal nagyobb. Az emelkedéshez a sorsjegy vásárlás előmozdítása érdekében szétküldött nyomtatványok nagy száma is hozzájárult. A nemzetközi postaforgalom mind az ajánlott küldeményeknél, mind a csomagoknál erősen csökkent, kivételt csak a nemzetközi átmenő küldemények képeztek, amelyeknek száma az előző évhez képest emelkedett.

A táviró üzletág az előző hónaphoz képest

ismét erőteljesen emelkedett, sőt a folyó évi február hónaphoz képest a távíró üzletág forgalom emelkedése volt az összes üzletágak között a legnagyobb (+ 20.2%). A február hónaphoz képest március hónapban jelentkező emelkedés idényszerűen minden évben be szokott következni és a tavasszal megélenkülő üzleti étellel függ össze. A feladott táviratok száma az előző év márciusához képest 35.6, az érkezetteké pedig 30.9%-kal emelkedett. A nemzetközi távíróforgalom kisebb mérvű emelkedést (0.3%) mutat, amit a belföldön feladott külföldre szóló táviratok számának növekedése okozott, míg a külföldről érkezett és az átmenő táviratok száma az előző évhez képest csökkent.

A távbeszélő üzletág a postai és távíró üzletágnál mutatózó eredményekkel összehasonlítva az előző év ugyanezen hónapjához képest csak mérsékelten emelkedett, a folyó évi február hónaphoz képest pedig 3.3%-kal csökkent. A távbeszélő üzletágnál mutatózó szerényebb eredmények elsősorban az anyagbeszerzési nehézségekkel függenek össze, amelyek miatt az új távbeszélő állomások felszerelését erősen korlátozni kellett. A február hónaphoz képest mutatózó csökkenés általában minden évben ismétlődik, mert a március havi eredményben szereplő számlált helyi beszélgetések forgalma rendszerint ebben a hónapban a legkisebb. Március hónapra esik ugyanis az év legrövidebb számlálási időszakának (február 16—március 15 = 28 napi) forgalma. A kezdeményezett távbeszélő beszélgetések az előző évhez képest 28.9, az érkezetteké pedig 29.6%-kal emelkedett. A számlált helyi beszélgetések forgalma az új állomások bekapcsolási nehézségei ellenére is kedvezően alakult (+ 20.5%), mert az 1 év alatti állomázzaporulat mértékét (15.5%) jelentősen meghaladta. A helyi beszélgetések forgalomemelkedése a budapesti egységes hálózatban is igen kedvező, mert a 6.6%-os állomázzaporulattal szemben a forgalom 12.3 %-kal növekedett.

A rádióengedélyesek száma 1942 március hó végén 766.657 volt, ebből Budapest városra 201.526 engedélyes esett. A kimutatott létszám 125.420-al, vagyis 19.2%-kal több, mint az előző év ugyanezen hónapjában és 1617-tel, vagyis 0.9%-kal több, mint a folyó év február havában. Budapesten 1 év alatt 16.592-vel, vagyis 9%-kal nőtt meg a rádióengedélyesek száma.

A posta különböző üzletágainak forgalmát munkaegységekben is kifejezi, minthogy az összeforgalom általános és áttekinthető kifeje-

zésére a darabszámok egyszerű összegezése útján nyert összdarabszám nem alkalmas. Ebben a darabszámban ugyanis az egyes üzletágak különböző természetű küldeményei és szolgáltatásai, másrészt darabszámok és összegek vegyesen szerepelnek. A különböző szolgáltatások összedhatása végett ezeket először közös nevezőre kellett hozni. Ez oly módon történt, hogy mindenegyes szolgáltatást a munka minőségének és az elvégzés időtartamának figyelembevételével értékeltünk. Az értékelés mérőeszköze a munkaegység. A közös nevezőre, a munkaegységre hozott szolgáltatások egyszerű összeadásának végösszege fejezi ki az egyes üzletágak munkaegységekben elért forgalmát.

A munkaegységek tehát már alkalmasak a posta-, távíró-, távbeszélő- és rádióforgalom mérésére és összehasonlítására, de természetesen csak akkor, ha az összehasonlítási időszakban végzett munkák értékelése egyenlő alapon történik. A közölt táblázatok adatai az egyenlő értékelés alapján megállapított munkaegységek számát tüntetik fel és így a forgalom alakulásának megítélésére alkalmasak. Megjegyezzük azonban, hogy ezek az adatok a személyzet által tényleg feldolgozott munkaegységek számával nem azonosak.

A március havi forgalom az 1941. év ugyanezen hónapjának eredményeit 30.4%-kal, az 1942. évi február havi forgalmot pedig 7.2 %-kal haladta meg.

Összehasonlításként felsoroljuk az utolsó 13 év március havában elért forgalmi eredményeket:

Év	Március hó	75.7 millió munkaegység
1930	március hó	37.1 millió munkaegység
1931	" "	35.6 " "
1932	" "	29.4 " "
1933	" "	27.0 " "
1934	" "	29.8 " "
1935	" "	28.8 " "
1936	" "	29.7 " "
1937	" "	32.8 " "
1938	" "	34.0 " "
1939	" "	40.8 " "
1940	" "	46.6 " "
1941	" "	58.0 " "
1942	" "	75.7 " "

A 75.7 millió munkaegység 57.5%-a a postai, 8.6%-a a távíró, 31.1%-a a távbeszélő és 2.8%-a a rádió üzletágra esett.

Az 1941 március hónaphoz képest legerőteesebb emelkedést a postaforgalom érte el, (34.9%), ezt követi a távíróforgalom 34.5, a távbeszélőforgalom 22.9, végül a rádióforgalom 18.9%-os emelkedéssel.

1. POSTAFORGALOM.¹⁾ — 1. Trafic postal.¹⁾

E g y s é g: 1000 drb, összeg 1000 pengő. — Les nombres s'entendent en milliers, les montants en 1000 pengős.

		Feladás — Expédition													
Év Année	Hó Mois	Levélpostai küldemény drb. Objets de la poste aux lettres, nombre		Érték levél drb. Lettres de valeur nombre	Kézi, bétél és sommás csomag drb. Colis nombre	Postautalvány Mandats-poste		Postatakarék betét Caisse d'épargne Versements		Csekkbefizetés Chèques Versements					
		közön- séges ordinaires	ajánlott recom- mandés			drb. nombre	összeg montant	drb. nombre	összeg montant	drb. nombre	összeg montant				
1941.	III.	64.470	1.271	46	1.437	1.480	113.185	73	7.150	2.341	310.152				
1942.	III.	83.812	1.805	46	2.098	1.674	183.102	67	8.059	2.549	475.087				
1941. I—III.		185.128	3.867	132	4.158	4.014	330.481	233	22.633	7.034	936.631				
1942. I—III.		232.959	5.003	138	5.606	4.811	532.393	220	27.791	7.848	1.418.125				
Összehasonlítások Comparaisons	1942. III. havában 1941. III. havához képest több (+) kevesebb (-) En mars 1942 par rapport au mois de mars 1941, en plus (+), en moins (-)		szám- szerűleg en nombre	+	19.342	+ 534	—	+ 661	+ 194	+ 69.917	—	6	+ 909	+ 208	+ 164.935
			% -ban en %	+	30.0	+ 42.0	—	+ 46.0	+ 13.1	+ 61.8	—	8.2	+ 12.7	+ 8.9	+ 53.2
	1942. I.-III. időszak- ban 1941. I.-III. időszakához képest több (+) kevesebb (-) En janv.-mars 1942 par rapport aux mois de janv.-mars 1941, en plus (+), en moins (-)		szám- szerűleg en nombre	+	47.831	+ 1.136	+ 6	+ 1.448	+ 797	+ 201.912	—	13	+ 5.158	+ 814	+ 481.494
			% -ban en %	+	25.8	+ 29.4	+ 4.5	+ 34.8	+ 19.9	+ 61.1	—	5.6	+ 22.8	+ 11.6	+ 51.4

(Folytatás.)

		Kézbesítés — Remise													
Év Année	Hó Mois	Levélpostai küldemény drb. Objets de la poste aux lettres, nombre		Érték levél drb. Lettres de valeur nombre	Kézi, bétél és sommás csomag drb. Colis nombre	Postautalvány Mandats-poste		Postatakarék kivét Caisse d'épargne Payements		Csekk-kifizetés Chèques Payements					
		közön- séges ordinaires	ajánlott recom- mandés			drb. nombre	összeg montant	drb. nombre	összeg montant	drb. nombre	összeg montant				
1941.	III.	64.638	1.309	52	1.465	1.324	115.035	46	5.604	786	134.822				
1942.	III.	84.031	1.829	52	2.063	1.603	158.970	40	5.317	908	165.084				
1941. I—III.		185.710	3.902	154	4.162	3.828	323.063	126	15.154	2.158	378.254				
1942. I—III.		233.690	5.033	158	5.445	4.759	502.434	100	14.006	2.546	551.810				
Összehasonlítások Comparaisons	1942. III. havában 1941. III. havához képest több (+) kevesebb (-) En mars 1942 par rapport au mois de mars 1941, en plus (+), en moins (-)		szám- szerűleg en nombre	+	19.393	+ 520	—	+ 598	+ 279	+ 43.935	—	6	— 287	+ 122	+ 30.262
			% -ban en %	+	30.0	+ 30.7	—	+ 40.8	+ 21.1	+ 38.2	—	13.0	— 5.1	+ 15.5	+ 22.4
	1942. I.-III. időszak- ban 1941. I.-III. időszakához képest több (+) kevesebb (-) En janv.-mars 1942 par rapport aux mois de janv.-mars 1941, en plus (+), en moins (-)		szám- szerűleg en nombre	+	47.980	+ 1.131	+ 4	+ 1.283	+ 931	+ 179.371	—	26	— 1.148	+ 388	+ 173.556
			% -ban en %	+	25.8	29.0	+ 2.6	+ 30.8	+ 24.3	+ 55.5	—	20.6	— 7.6	+ 18.0	+ 45.9

¹⁾ Az adatok ideiglenesek. — Les chiffres sont provisoires.

2. TÁVÍRÓFORGALOM.¹⁾ — 2. Trafic télégraphique.¹⁾
 3. TÁVBESZÉLŐFORGALOM.¹⁾ — 3. Trafic téléphonique.¹⁾

Év Année	Hó Mois	Távíró Télégraphe		Távbeszélő — Téléphone										
		Távírók ezer drb. Télégrammes, nombre en milliers		Főállomások száma drb. Nombre des postes téléphoniques					Közvetlen összeköttetések száma Raccordements directs nombre	Számított helyi beszélgetések száma ezrekben Conversations locales comptées nombre en milliers				
				hálózatok szerint dans le réseau			összesen total	bpesti egységes hálózatban dans le réseau uniforme de Budapest		vidéken en Province	összesen total			
		feladás dépôt	kézbesítés remise	uniforme de Budapest	falurendszertől és 200 előfizetőnél nagyobb système rural et plus de 200 abonnés	200 előfizetőnél kisebb jusqu'à 200 abonnés								
1941.	III.	407	521	88.541	32.763	32.112	153.416	2.934	14.946	2.303	17.249			
1942.	III.	552	682	94.363	40.803	38.928	174.094	3.152	16.785	4.006	20.791			
1941. I—III.		1.163	1.381	—	—	—	—	—	46.009	7.421	53.430			
1942. I—III.		1.501	1.730	—	—	—	—	—	52.169	12.258	64.427			
Osztályozások Comparaisons	1942. III. havában 1941. III. haváéhoz képest több (+) kevesebb (-) En mars 1942 par rapport au mois de mars 1941, en plus (+) en moins (-)		számszerűleg en nombre	+ 145	+ 161	+ 5.822	+ 8.040	+ 6.816	+ 20.678	+ 218	+ 1.839	+ 1.703	+ 3.542	
			%-ban en %	+ 35,6	+ 30,9	+ 6,6	+ 24,5	+ 21,2	+ 13,5	+ 7,4	+ 12,3	+ 73,9	+ 20,5	
	1942. I-III. időszakban 1941. I-III. időszakához képest több (+) kevesebb (-) En janv.-mars 1942 par rapport aux mois de janv.-mars 1941 en plus (+), en moins (-)		számszerűleg en nombre	+ 338	+ 349	—	—	—	—	—	—	6.160	+ 4.837	10.997
			%-ban en %	+ 29,1	+ 25,3	—	—	—	—	—	—	13,4	+ 65,2	+ 20,6

3. TÁVBESZÉLŐFORGALOM (folytatás). — 3. Trafic téléphonique (suite).

4. RÁDIÓELŐFIZETŐK. — 4. Nombre des abonnés de radio.

Év Année	Hó Mois	Távbeszélő — Téléphone								Rádió Radiodiffusion			
		Központok száma Nombre des centrales	Távolsági beszélgetés 1000 drb. Conversations interurbaines nombre en milliers						Rádió előfizetők száma Nombre des abonnés				
			kezdemenyezett départ			érkezett arrivée			Budapest à Budapest	vidéken en province	összesen total		
			bpesti egységes hálózatban dans le réseau uniforme de Budapest	vidéken en province	összesen total	bpesti egységes hálózatban dans le réseau uniforme de Budapest	vidéken en province	összesen total					
1941.	III.	2.262	172	751	923	162	781	943	184.934	458.283	643.217		
1942.	III.	2.472	178	1.012	1.190	174	1.048	1.222	201.526	565.111	766.637		
1941. I—III.		—	515	2.196	2.711	505	2.292	2.797	—	—	—		
1942. I—III.		—	540	2.855	3.395	530	3.055	3.585	—	—	—		
Osztályozások Comparaisons	1942. III. havában 1941. III. haváéhoz képest több (+) kevesebb (-) En mars 1942 par rapport au mois de mars 1942, en plus (+) en moins (-)		számszerűleg en nombre	+ 211	+ 6	+ 261	+ 267	+ 12	+ 267	+ 279	+ 16.592	+ 106.828	+ 123.420
			%-ban en %	+ 9,3	+ 3,5	+ 34,8	+ 28,9	+ 7,4	+ 34,2	+ 29,6	+ 9,0	+ 23,3	+ 19,2
	1942. I-III. időszakban 1941. I-III. időszakához képest több (+) kevesebb (-) En janv.-mars 1942, par rapport aux mois de janv.-mars 1941, en plus (+), en moins (-)		számszerűleg en nombre	—	+ 25	+ 659	+ 684	+ 25	+ 763	+ 788	—	—	—
			%-ban en %	—	+ 4,9	+ 30,0	+ 25,2	+ 5,0	+ 33,3	+ 28,2	—	—	—

5. A FORGALOM MUNKAEGYSÉGEKBEN — 5. Le trafic en unités de travail

Egyseg: 1000 drb. — Nombre en milliers.

Év Année	Hó Mois	Munkaegységek száma drb.: — Nombre des unités de travail:											
		Kincstári postahivataloknál Bureaux d'Etat						Postamesteri hivataloknál és ügynökségeknél Bureaux des maîtres de poste et agences					
		posta poste	távíró télé- graphe	távbe- szelő téléphone	rádió radio	összesen total		posta poste	távíró télé- graphe	távbe- szelő téléphone	rádió radio	összesen total	
drb. nombre	%	drb. nombre	%	drb. nombre	%	drb. nombre	%	drb. nombre	%	drb. nombre	%		
1941.	III.	8	3.432	15.283	1.295	41.498	71.5	10.764	1.395	3.875	512	16.546	28.5
1942.	III.	29.424	4.559	18.360	1.506	53.849	71.1	14.070	1.935	5.188	643	21.836	28.9
1941. I—III.		63.555	9.725	46.744	3.832	123.856	72.1	31.280	3.806	11.263	1.507	47.856	27.9
1942. I—III.		82.730	12.239	55.924	4.478	155.371	71.5	40.248	4.880	14.795	1.894	61.817	28.5

Összehasonlítások Comparaisons	1942. III. havában 1941. III. havához képest több (+) kevesebb (-) En mars 1941 par rapport au mois de mars. 1941 en plus (+), en moins (-)	szám- szerüleg en nombre	1942. I—III. idő- szakban 1941 I—III. idősz- kához képest több (+) kevesebb (-) En janv.-mars 1942 par rapport aux mois de janv.-mars 1941. en plus (+) en moins (-)					szám- szerüleg en nombre							
			+		-		+		-		+		-		
			en nombre	%	en nombre	%	en nombre		%	en nombre	%	en nombre	%	en nombre	%
		+ 7.936	1.127	+ 3.077	+ 211	12.351	-	+ 3.306	+ 540	+ 1.313	+ 131	+ 5.290	-		
		+ 36.9	+ 32.8	+ 20.1	+ 16.3	+ 29.8	-	+ 30.7	+ 38.7	+ 33.9	+ 25.6	+ 32.0	-		
		+ 19.175	+ 2.514	+ 9.180	+ 646	31.515	-	+ 8.968	+ 1.074	+ 3.532	+ 387	+ 13.961	-		
		+ 30.2	+ 25.9	+ 19.6	+ 16.9	+ 25.4	-	+ 28.7	+ 28.2	+ 31.4	+ 25.7	+ 29.2	-		

(Folytatás.)

Év Année	Hó Mois	Munkaegységek száma az összes postai szerveknél: Nombre des unités de travail dans tous les services:									
		Posta Poste		Távíró Télégraphe		Távbeszélő Téléphone		Rádió Radio		Összesen drb. total nombre	
		drb. nombre	%	drb. nombre	%	drb. nombre	%	drb. nombre	%	drb. total nombre	%
1941.	III.	32.252	55.6	4.827	8.3	19.158	33.0	1.807	3.1	58.044	
1942.	III.	43.494	57.5	6.494	8.6	23.548	31.1	2.149	2.8	75.685	
1941. I—III.		94.835	55.2	13.531	7.9	58.007	33.8	5.339	3.1	171.712	
1942. I—III.		122.978	56.5	17.119	7.9	70.719	32.6	6.372	2.9	217.188	

Összehasonlítások Comparaisons	1942. III. havában 1941. III. havához képest több (+) kevesebb (-) En mars. 1942 par rapport au mois mars. 1941, en plus (+) en moins (-)	szám- szerüleg en nombre	1942. I—III. idő- szakban 1941. I—III. időszakához képest több (+) kevesebb (-) En janv.-mars. 1942 par rapport aus mois de janv.-mars. 1941, en plus (+), en moins (-)					szám- szerüleg en nombre							
			+		-		+		-		+		-		
			en nombre	%	en nombre	%	en nombre		%	en nombre	%	en nombre	%	en nombre	%
		+ 11.242	-	+ 1.667	-	+ 4.390	-	+ 342	-	+ 17.641					
		+ 34.9	-	+ 34.5	-	+ 22.9	-	+ 18.9	-	+ 30.4					
		+ 28.143	-	+ 3.588	-	+ 12.712	-	+ 1.033	-	+ 45.476					
		+ 29.7	-	+ 26.5	-	+ 21.9	-	+ 19.3	-	+ 26.5					

Külföldi szemle.

Revue étrangère.

TÁVKÖZLÉS.

Alumíniumból készített légvezetékek.
A svájci elektromérnökök egyesületének folyóiratában érdekes tanulmány jelent meg a légvezetékek készítésére felhasznált alumínium és aldrej jellemző sajátságairól. A tanulmány szerint az elektrotechnikában jelenleg alkalmazott tiszta alumínium, — amelynek tisztasága általában eléri a 99.5%-ot, — az elektrolitikus rézzel szemben legalább 62%-os maximális vezetőképességgel rendelkezik.

Az aldrej-fémet, amely 98.5% alumíniumnak, 0.5—0.6% szilíciumnak és 0.4—0.5% magnéziumnak az ötvözete, a tiszta alumínium helyett oly esetekben alkalmazzák, amidőn a tiszta alumínium mechanikai ellenállása nem kielégítő. Bizonyos eljárás után ennek az ötvözetnek a mechanikai ellenállása az alumínium ellenállásának csáknem a kétszerese. Szakítóellenállása sokkal nagyobb, mint a légvezetékek készítésénél felhasznált egyéb anyagoké, vezetőképessége pedig a réz vezetőképességének 56%-át is eléri.

Az alumínium és az aldrej-fém az időjárás szélsőségeit kitűnően viseli el. A nedvesség a két fémet csak akkor támadja meg, ha egy olyan másik fémtesttel kerülnek érintkezésbe, amelynek elektrokémiai tulajdonsága lényegesen eltér az alumíniumétól. Olyan esetekben tehát, amidőn a légvezetéknél használt alumíniumnak más fémekkel való érintkezése elkerülhetetlen, különleges műszaki megoldást kell alkalmazni (a cink és kadmium figyelmen kívül hagyhatók,

mert ezek a fémek a fentemlített szempontból teljesen veszélytelenek).

A felmelegedéssel szemben az alumínium és az aldrej ugyanígy viselkedik, mint a réz. Ugyanúgy ellenállnak az elektromos ív közvetlen hatásának is. Matematikai számítások és gyakorlati tapasztalatok igazolták azt, hogy egy ugyanolyan hosszúságú és ellenállású aldrej-fémből készült vezeték megolvasztásához majdnem annyi hőmennyiségre van szükség, mintha a vezeték rézből készült volna.

A tanulmány szerzője végeredményben arra a következésre jut, hogy a légvezeték készítésénél az alumínium éppen olyan szolgálatokat tehet, mint a réz, ha ezt a fémet már kellőképpen tanulmányozták és tulajdonságainak ismeretében a szükséges intézkedéseket megtették. (J. d. T. 1942:3)

Német-japán rádióegyezmény. Németország és Japán 1941. december 18-án Tokióban rádióegyezményt kötött. Az egyezmény gondoskodik a birodalmi rádió és a japán műsorszóró-rádió (Nippon Hoso Kyokai) közötti rendszeres műsorcserekről, amelyek a két nép mindennapi életének, történelmének, közgazdaságának és politikai életének kölcsönös ismertetését célozzák. A műsorcserek keretében hangversenyek kölcsönös közvetítéséről is történt gondoskodás. Ezeket a közvetítéseket a német rádióállomások minden hónap negyedik vasárnapján, a japán rádióállomások pedig minden hónap harmadik hétfőjén sugározzák. Az első műsorcsere 1941. december 27-én bonyolították le. (J. d. T. 1942:3)

A görög műsorszórórádió újjászervezése. Az 1938 január 25-én kötött és az 1941 június 2-án kelt törvénnyel jóváhagyott szerződés alapján a görög kormány felhatalmazta a Telefunken társaságot, hogy a görögországi rádióállomásokat kizárólagos joggal megépíthesse, fenntarthassa és működtethesse. A Telefunken társaság az ebben a szerződésben biztosított jogait, valamint a szerződésből folyó kötelezettségeit az 1941 szeptember 17-én Athénben megalakult új görög rádiótársaságnak engedte át. A társaság 1941 október 26-án a 15 kw-os athéni rádióállomást újból üzembehelyezte. Az adóállomás energiáját 70 kw-ra tervezik felemelni. Mihelyt a körülmények megengedik, Északgörögország részére Szalonikiben külön adóállomást állítanak fel. (J. d. T. 1942:3)

Balázs Barna.

A berlini televíziós színház. A német birodalmi postaminiszter 1939-ben „Reichspost—Fernseh—Gesellschaft“ néven korlátozott felelősségű társaságot alapított, amelynek feladataul azt tűzte ki, hogy a birodalmi posta kísérleti állomásával szoros együttműködésben, a televíziós képfelvétel és képleadás kérdéseivel foglalkozzék. A háború kitörése óta a társaság szolgálatait intézményesen a sebesült katonák szórakoztatására ajánlotta fel, s e cél elérésére a kórházak részére televíziós vevőkészülékeket szerzett be. Hogy ezt az új feladatkörét minél jobban betölthesse, a társaság ez évi január 10-én Berlinben megnyitotta az első televíziós színházat. A televíziós színház céljaira a Potsdamer Platz-tól nem messze fekvő Bechstein hangversenytermet bérelték ki. Az 1892-ben épült hangversenyterem azonban eredeti alakjában nem volt alkalmas arra, hogy abban televíziós előadásokat rendezzenek. Az eredetileg szögletes és aránylag magas terembe az ovális alaprajzú televíziós színházat oly szerencsés megoldással sikerült beépíteni, hogy a bérleti szerződés lejártá után a színház berendezéseit

minden nehézség nélkül lehet majd eltávolítani és így a termet eredeti rendeltetésének visszaadni.

A színház előcsarnokából széles kettősfeljárati lépcsők vezetnek fel az első emeleten lévő nézőtérre. A nézőtérre lépve, a szem első pillantása a vetítőernyőre esik, amely fölött a birodalom tompa kék fényvel megvilágított felségjelvénye látható. A vetítőernyőtől jobbra és balra művészi freskók, az oldalfalakon pedig ugyancsak művészek által festett jelenetek fokozzák a kedvező összbemomást. A nézőtér meleg színei és a közvetett világítás megnyugtatóan hatnak a nézőre. A kényelmes zsöllyék elhelyezése olyan, hogy a nézőtér bármely pontjáról egyformán jól lehet látni. Hosszas kísérletezés után a televíziós társaságnak olyan vetítőernyőt sikerült előállítania, amely a képet tisztán adja vissza. A vetítőernyő megfelelő elhelyezését is gondos tanulmányok előzték meg. A helyesen felszerelt vetítőernyőnek a televíziós képek nagyfelületű vetítésénél rendkívüli jelentősége van, tekintettel arra, hogy minden fényvesztéséget lehetőleg el kell kerülni. A mozgószínházakkal ellentétben ugyanis, itt a vetítőkészülék fényereje erősen korlátozott.

A jó képhatás elérésére a nézőtér ülőhelyeit szélesedő ékalakban helyezték el, a vetítőkészüléket pedig a hozzátartozó kezelőmelvényvel olyan alacsonyra tervezték, hogy a vetítőkészülék felett átnézve, még az első sorok nézői is kényelmesen és jól láthatják az előadást. A vetítőernyő előtt felszerelt függöny automatikusan nyílik szét és csapódik össze.

A terem világítóberendezésének megtervezésénél ügyeltek arra, hogy az előadás megkezdésekor, a nézőtér elsötétítésénél, a nézők szemének kellemes átmenet létesüljön. Az elsötétítéskor ugyanis a vetítőernyőt a vetítés megkezdéséig kék fényvel világítják meg.

A nézőtér 165 személy befogadására alkalmas.

A Reichspost — Fernseh — Gesellschaft e kis televíziós színház megnyitásával jelentős lépést tett az elérendő cél: a televízió minél szélesebb körben történő népszerűsítése felé. A háború tartamára a berlini televíziós színház csak a sebesült katonák szórakoztatásának szolgálatában áll.

(Die Deutsche Post 1942 : 5.)
Balázs Barna.

Külföldi műszaki lapszemle.

Journaux étrangers.

Rádió.

Ferrari, Guidantonio: Komoly nehézség a „ZZ” leszállásnál: felhőhatás. (Un grave pericolo per l'atterraggio „ZZ”: L'effetto nube. Riv. aeron. 16, 203—213 (1940).

Az úgynevezett „ZZ” leszállásnál a repülőgépet a földről irányítják rádióval az alkalmas leszállási helyre. A szerző beszámol arról, hogy a litoriai repülőtéren a leszálló repülésnél 6-tól 7⁰-ig terjed tévedés volt az irányításban, amikor a gép felhőben repült. Ha a felhőre tégen áthatott, az irányítás rögtön a helyes értéket adta. E jelenséget az teszi érthetővé, hogy párhuzamosan a leszállási irányával egy 1500 m. magas hegyláncolat vonul, amely fölött a felhőviszonyok rendszerint mások, mint a síkság fölött. A felhőre tégeknek a leszállási körzetben levő egyenlőtlen elosztása okozza a repülőkre nézve veszélyessé válható téves irányítás alkalmazását, amelynél a légköri befolyások elmaradnak.

R. B.

Armstrong, Edwin H.: A frekvencia moduláció fejlődése. (Evolution of frequency modulation. Electr. Engng. 59, 485—493 (1940).

A cikk összefüggő képet nyújt a frekvencia moduláció fejlődéséről az Egyesült Államokban. Nagyobb arányú kísérleteket 1934-ben kezdtek meg egy 2 kW adóval (44 M Hz) az Empire State Building-en New Yorkban. Az ismert előnyök: a szelektív fading kiesése, messzemenő védettség légköri és más zavarokkal szemben, valamint a hasznosságnak a zörszinthez viszonyított növekedése emelkedő sávzélességnél, magyarázzák azt a tényt, hogy kereskedelmileg a frekvencia modulációt elég nagy mértékben bevezették, különösen közvetítő állomásoknál és a rendőrségi rádiószolgálatnál. Adóoldalon úgy járnak el pl., hogy a modulációs áram egy kb. 200 k Hz-es feszültség fázisát legfeljebb 300-al modulálja; kétszeres frekvencia sokszorozás eredménye egy 40 M Hz kimenő feszültség maximálisan 150 k Hz frekvencia emeléssel. A vevő egy rendes szuper, természetesen a középső frekvenciarészen

a szokottnál sokkal szélesebb sávokkal; pótlólag hozzájön egy szabályozótag a frekvencia-modulált középfrekvencia amplitudójának állandósítására; valamint a frekvencia modulációnak amplitudó modulációra való visszatranszformálására. Tárgyalja a különböző fejlődési fokokat, a szomszédos adók kölcsönös zavarását. A rendes interferencia a vevőoldali amplitudó-szabályozás következtében megszűnik, azonban keresztmoduláció felléphet; továbbá közli az itt tartandó fetételeket. Azonkívül arra is rámutat, hogy nagyfrekvenciás oldalról, ellentétben az amplitudó modulációval, a csőkarakterisztika nem-linearitása az átvitel jóságára nincs befolyással, úgyhogy a többcsatornás átvitel egész könnyen keresztülvihető.

R. B.

Wunderlich, R.: A tiszta R—C- (ellenállás) erősítő mint szélessáv-mérőerősítő (Der reine R—C-Verstärker als Breitband-Messverstärker. Telegr.- u. Fernspr.-Techen., 30, 223—229 (1941).

A cikk egy tiszta szélessávú R-C-mérőerősítő méretezését ismerteti, vizsgálja azonkívül az amplitudó és a fázissszög frekvenciafüggvényét. Bemutatja néhány képlet és görbe segítségével miképpen lehet egyszerűen a megengedett hibahatárokon belül megkívánt erősítés mellett egy erősítőt méretezni.

Egy fokozat külső fázissszöge a megengedett amplitudó-hiba tiszta függvénye. Egyforma amplitudó-hibánál mind a kisfrekvenciáknál, mind a nagyfrekvenciáknál a külső fázis-csavarás mértéke egyforma nagy.

Pentodáknál a fokozat-erősítés é az átvendő sávzélesség sorozata állandó; triodáknál ez a viszony másképp alakul.

R. B.

Borgnis, F.: Csőzúgás és ellenállás-zúgás. (Röhrenrauschen und Widerstandsrauschen. ETZ, 34 Heft, 62 Jahrgang. 727—729 (1941).

Drótnélküli jelek vételét a vevőberendezés zavar szintje korlátozza; a vevőben ú. n. „vevőzúgás” lép fel, amely csőzúgásból és ellenállás

zúgásból tevődik össze. Mivel az említett jelenségeket bizonyos határig lehet csak csökkenteni így a vételehetőség alsó határát ezek szabják meg.

A drótnélküli jelek vételét az áramingadozási jelenségek által okozott csözúgás és ellenállásúgás korlátozza. A jelfeszültségnek bizonyos fokkal nagyobbak kell lenni a zúgásfeszültségnél, mert különben a jelt a zúgás tökéletesen födné és minden további erősítés céltalanná válna. A zúgáshatások mind a csözúgásnál, mind az ellenállásúgásnál az átvitt sávzsélesség gyökével arányosak; ebből az következik, hogy az alsó jelfeszültség-határ, amelyenél még erősítés esetében (képtávitel) lényegesen magasabban kell, hogy feküdjék, mint pl. modulált táviró jel vételnél. A közepes csözúgás és ellenállásúgás feszültségét kifejező fizikai feltételek alapján felállított képletek hasonlóságai rámutatnak a két jelenség rokonságára. Egy rezgőkör közepes zúgásfeszültségének a kiszámítása megmutatja, hogy hogyan kell eljárni komplex ellenállású kapcsolások zúgásának a kiszámításánál.

R. B.

Gröber, J.: Egy eljárás az elektroncsövek zúgásának a csökkentésére. Verfahren, das Rauschen von Elek-

tronenröhren herabzusetzen. Hochfrequenztechn. 56, 174—181 (1940).

A szerző a Schrott-hatás tértöltés gyöngítését akarja az elektroncsövek zúgásának csökkentésére felhasználni. E célból 3.10⁷ Hz-nél nagyobb frekvenciájú feszültségglóketeket ad a csö rúcsára. Az elektronok véges terjedési idejének következtében két feszültség-impulzus között nem keletkezhet stationer elektronáram. Ezért ennél a megszakításnál, ha a feltevés helyes, egy kisebb ingadozási áram keletkezik. A szerző részletesen leírja a mérési eljárást és a felhasznált berendezéseket. Megfigyelései —a melyeket három megszakító-frekvenciával végzett, a 150 és 60 cm között levő hullámhosszaknál megfelelőleg — bizonyítják feltevését, hogy a növekvő megszakító-frekvenciánál az áramingadozás jelentős csökkenése mutatkozik. Az áramingadozás csökkenésének egy másik módjánál a szerző a mágneses mezőt használja fel. Itt az elektronok többször áthaladnak a fűtőszál körül és így tovább tartózkodnak a tértöltésben, ami viszont az ingadozások csökkentését eredményezi. A szerző leírja a kísérleti elrendezést és közli a diódákon és triódákon végzett mérések eredményét. Ez utóbbiból irányelvet merít az elektron sokszorosítócsövek építéséhez.

R. B.

Táviró.

Bitter, H.: A képtávirás alapelvei. Grundlagen der Bildtelegraphentechnik. Telegr.- u. Fernspr.-Techn. 29, 215—223, 270—276 u. 296—304 (1940).

A képtávirásnak hasonló kérdéseket kell megoldania, mint a távolbalátásnak. A szerző az első részben ismerteti a képletapogatás módját, a kábelátvitelt, a képösszetételt és a képtáviró berendezések szabványait: a kép nagyságot és formátumot, a raszter-finomságot és átvitelgyorsaságot, azaz a képdob fordulatszámát. Az optikai felbontó-képesség befolyásolja a világosság elosztást és a kép élességét. A képtávitelre elegendő egy 0-tól 550 Hz-ig terjedő frekvenciasáv, amelyet a távbeszélő hálózaton egy nem-szinusz alakú segéd vívóhullám visz át. Továbbá tárgyalja még a csillapítást és fázistorzítást, valamint a hatótávolságot és a moduláció módját (egyoldalsáv moduláció). A második részben ismerteti az adó- és vevőoldal kapcsolási elrendezéseit, a fényelektromos cellákat és a fényirányítást. A fényelzáró rendszer az oscillográf-húrok kitérésének megfelelően vetíti a fényt a képdob

negatív papírára és ez utóbbi érzékenységtől és előhívásától függ a képtónus (színezet.) Kétféle vétel lehetséges: negatív és pozitív. Az erősítő karakterisztikáknak ki kell egyenlíteniük az optikus és elektromos torzításokat, valamint lehetővé kell tenniük a kontraszt terjedelem változását is. A harmadik rész a berendezések szinkron vezérlését tárgyalja. Hangvilla-generátor vezérli azt a hangkereket, amely a képdobbal van kapcsolatban és ugyancsak szinkronizálja a vevő hangvilla frekvenciáját. Fázis- és együttfutás-beállítás is szerepel. Végül a cikk a képtáviró berendezések gyakorlati kivitelét, majd az üzemzavarokat ismerteti.

R. B.

Fülling, H., und H. Pretzsch: A középfrekvenciás távgépiró rendszer. (Das Mittelfrequenz-Fernschreibsystem. Telegr.- u. Fernspr.-Techn. 29, 345—353 (1940).

A szerzők a légvezetékeknél alkalmazott új szerű távgépiró rendszert ismertetik. E rendszerrel a hangfrekvenciás távb. frekvencia-

sáv és a vivőfrekvenciasáv közötti frekvencia teret használják ki. Adó- és vevőberendezéseket is ismertet a cikk. Mivel a légvezeték csillapítása az időjárás hatása alatt változik, a rendszert önműködő szint-szabályozóval látták el. A vezetékbe nagy lineáritású közbenső erősítőket is lehet beiktatni. Közbenső erősítők nélkül a hatótávolság 400 km.

R. B.

Mähliß, S.: T mse 11 a jelzésű Siemens & Halske-féle torzítás-mutató. (Der Verzerrungszeiger T mse 11 a von Siemens & Halske. Telegr. u. Fernspr.-Techn. 30, 23—29 (1941).

A C. C. I. T. által a szinkrón távgépíró-

rendszerekhez megállapított torzítás-fogalom még az aritmikus eljárásnál is csak különleges esetekben (pl. az egyoldalú torzításnál) ad a biztos felvétélről hű mértéket. Az aritmikus üzennél bevezették az „egyenérték-torzítás“ fogalmát, amelynek meghatározását a cikk írója pontosan ismerteti. A C. C. I. T. által meghatározott torzítást az ismert torzításmérővel mérik, az egyenérték-torzítást pedig a Siemens-Halske-féle „torzítás-mutatóval“ határozzák meg. A szerző leírja a mérőműszer alapelvét, működésmódját, külső felépítését és alkalmazását. Nagyon szemléltetően tárgyalja a kereső eljárást, amelynek segítségével a hibátlan jelátvitel határait meg lehet állapítani.

R. B.

Kábel.

Rihl, W., und H. Heering: Műanyagköpenyű távb. kábel. (Über ein Fernmeldekabel mit Kunststoffmantel. ETZ 62, 197—199 (1941).

A szerző ismerteti a papírszigetelésű földbefektethető távb. kábelt, amelynél az ólomköpenyt műanyagból készült burkolat helyettesíti. A műanyagból készült köpeny áll egy 1,7 mm külső „W“ protodur rétegből és egy 1,9 mm belső „H“ protodur rétegből. A „W“ protodur köpeny alatt, valamint a két műanyag

réteg között alumínium réteg van, míg a „H“ protodur köpeny fölött a szokásos szalagvasfegyverzet helyezkedik el. A nedvességnek a kábel belsejébe való behatolását a „W“ protodur akadályozza meg, amelynek a diffúziós-állandója nagyon kicsi. A mechanikus védelmet a nagy szilárdságú „H“ protodur szolgáltatja. Az 1938-ban lehelyezett kísérleti kábeleken végzett ellenőrző mérések eredménye bizonyítja, hogy a kábel szigetelési ellenállása hasonló mértékben változik, mint az összehasonlításra mellé helyezett ólomköpenyű kábelé.

R. B.

EGYESÜLETI ÉLET.

Bényi Károly dr. †

(1881—1942)

Egyesületünk volt elnöke, dr. Bényi Károly ny. postafőigazgató, székesfővárosi törvényhatósági bizottsági tag, április hó 1-én elhunyt.

Bényi Károly 1881 február 11-én Szobon született. Középiskoláit Temesvárott, egyetemi tanulmányait a kolozsvári tudományegyetemen végezte. 1907-ben avatták az államtudományok tudorává.

1899 augusztus 15-én lépett postai szolgálatba a zombolyai postahivatalnál. 1902-től Temesvár 2. postahivatalban teljesített kezelési szolgálatot. 1905-ben az igazgatóságához osztották be közigazgatási szolgálatra. Fogalmazóvá 1908 augusztusában, segédtitkárrá 1909 februárjában, titkárrá 1912-ben, tanácsossá 1918-ban, igazgatóvá 1919-ben, főigazgatóvá 1926-ban nevezték ki.

Már mint fiatal tisztviselő kitudt szakképzettségével és nyelvtelenségével. Több hazai nemzetiségi nyelven kívül a német, a francia és az angol nyelvet bírta szóban és írásban. Rátermettségének köszönhető, hogy 1910-ben a postavezérigazgatóság nemzetközi ügyosztályába rendelték be, 1919-ben a postavezérigazgatóság 4. ügyosztályának helyettes vezetője, 1926-ban pedig megbízott vezetője lett. Másfél évig Pécsen teljesített szolgálat után 1929-ben a postavezérigazgatóság 8. üzemi osztályának vezetését vette át, majd az 1929 július 1-én újból felállított budapesti postai igazgatóság vezetője lett. Mint az igazgatóság vezetője vonult nyugalomba 1939 június hó végével.

Az első világháborúban a II. oszt. polgári hadi érdemkeresztet nyerte el és több alkalommal részesült miniszteri elismerésben.

A magyar postának a világháború utáni újjászervezésében fontos teendőket végzett. Különösen az utódállamok képviselőivel folytatott tárgyalásokon működött eredményesen. Az átszervezett magyar posta első nagyjelentőségű segédkönyve, az 1925-ben megjelent Postaüzleti Szabályzat az ő tevékenységének köszönhető létrejöttét. A postatisztképző tanfolyamon több éven volt a Postaüzleti Szabályzat tanára. A huszas évek folyamán hosszabb tanulmányutat folytatott a nyugati államok postai berendezé-

sének megtekintésére. Szakirányú tevékenységén kívül a postás egyesületekben is több alkalommal vitt vezető szerepet. Hosszú éveken át volt elnöke a Postaszemélyzet Nyugdíjpótló Egyesületének. A m. kir. posta jogász és mérnök tisztviselői országos egyesületének 1935—1937. évben volt elnöke.

Régóta vett igen élénk részt a székesfőváros politikai életében. Hosszú évek óta volt igen tekintélyes tagja a székesfőváros közigazgatási bizottságának. Számos fővárosi bizottságnak, valamint a központi választmányoknak tagja s a Beszkat felügyelőbizottságának alelnöke volt.

Nagy és általános részvét mellett temették el április 7-én a Kerepesi úti temetőben a székesfőváros által adományozott díszsírhelyen. Temetésen egyesületünk is képviseltette magát és sírjára koszorút helyezett.

DIMÉNY MÓZES †

Dimény Mózes ny. postafőigazgató április 8-án, hosszas szenvedés után jobblétre szenderült.

Farkaslaki Dimény Mózes 1871 július 15-én Újszék helyen, Udvarhely vármegyében született. Középiskoláit Kolozsvárott, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte. 1901-ben tett államtudományi államvizsgát, 1893-ban lépett a posta szolgálatába. 1902-ben fogalmazóvá, 1907-ben segédtitkárrá, 1909-ben titkárrá, 1915-ben tanácsossá, 1919-ben igazgatóvá nevezték ki. 1924-ben kapott postafőigazgató címet és 1926-ban nevezték ki postafőigazgatóvá.

1898 óta teljesített közigazgatási szolgálatot. 1919-ben megbízták a budapesti postai igazgatóság 8. ügyosztályának vezetésével. 1920-ban a budapesti kerületi postai igazgatóság vezetőjének helyettese lett. 1922-ben a vezérigazgatóság 10. ügyosztályának osztályvezető-helyettesévé, 1925-ben az 5. (távközlési) ügyosztály vezetőjévé nevezték ki. 1932-ben saját kérelmére nyugdíjazták.

Több alkalommal részesült miniszteri elismerésben. Nyugalombahelyezésékor a Kormányzó Úr elismerését adatta tudtul fíradha-

atlan buzgalommal teljesített eredményes munkásságáért.

Több mint 10 éven át tanította a távbeszélő üzletszabályzatot és kezelést a postatisztképző tanfolyamon. Maradandó érdemeket szerzett a magyar rádiójogalkotás terén. 1926-ban hosszabb franciaországi tanulmányutat tett. Több alkalommal képviselte külföldön a magyar postát. Élénk szerepet játszott társadalmi téren is. A magyarországi unitárius egyházközösgnek köri felügyelögondnoka, Hargitaváralja jelképes székelyközösgnek tb. főbírája és a grenoblei tudományos egyetemnek levelező tagja volt.

Április 11-én délután a farkasréti temetőben kísértük utolsó útjára.

SZAMOSVÖLGYI ÁRPÁD DR. †

A m. kir. posta tisztviselői személyzetét ismét nagy veszteség érte, mert a kifürkészhetetlen sors keze április hó 14-én Szamosvölgyi Árpád dr. hivatali igazgatót a tényleges szolgálatból ragadta el.

1887. január 29-én Nagyváradon született. Középiszkolai tanulmányait a nagyváradai premontrai főgimnáziumban végezte el. Postai szolgálatba, mint gyakornokjelölt 1907 január 15-én lépett. 1908-ban gyakornokká, 1909-ben tiszthelyettség, 1911-ben I. o. postatiszté, 1919-ben postafőtiszté, 1922-ben jogi tanulmányainak elvégzése után postatisztkárrá, 1933-ban postafőfelügyelővé, majd 1940-ben hivatali igazgatóvá nevezték ki. Hivatali munkáját mindenkor kiváló szaktudással, feletteseinek teljes megelégedésére végezte el. Utolsó szolgálati beosztásában a legnagyobb körültekintéssel és legjobb eredménnyel a m. kir. posta központi járműtelep személyzeti és vizsgálati osztályának vezetői teendőit látta el.

Dr. Szamosvölgyi Árpádról, mint kartársias érzésű, úri gondolkodású jóbarátról is meg kell emlékezni. Az udvariasság példaképe volt. Munkájával és viselkedésével beosztottjai, feljebbvalói megbecsülését és szeretetét egyaránt kiérdemelte.

Földi maradványait nagy részvét mellett április hó 17-én a Kerepesi úti temetőben helyezték örök nyugalomba, hol Gyapay Árpád m. kir. posta műszaki igazgató, a központi járműtelep vezetője mondott búcsúztatót.

Az Országos Postás Zene- és Kultúr Egyesület ünnepi hangversenye.

Bensőséges családi ünnepe volt a postás társadalomnak április 12-én. Az Országos Postás Zene- és Kultúr Egyesület zeneiskolája fennállásának 40 éves évfordulója alkalmából ünnepi hangversenyt rendezett a Zeneművészeti

Főiskola nagytermében. Az ünnepi előadásom megjelent Vezérigazgató Urunk feleségével és a m. kir. posta egész vezérkara, az igazgatóságok, a hivatalok vezetői és az egyesületek elnöki küldöttségei teljes számban.

Az ünnepi hangverseny legkiemelkedőbb és legérdekesebb eseménye az volt, hogy a zeneiskola 40 éves munkájáról annak alapítója, Demény Károly ny. államtitkár mondott beszédet. Beszámolóját nagy érdeklődéssel hallgatta végig az egybegyűlt közönség és a beszéd végeztével őszinte, meleg ünneplésben részesítette a zene lelkes apostolát, aki korát meghazudtoló frissességgel adta elő emlékezéseit.

A hangverseny zenei része méltó volt az iskola nagy műtjához. A műsor bevezetője Erkel ünnepi nyitánya, melyet az Országos Postás Zenekar játszott Eördögh János vezényleésével. Megérdemelt sikert aratott. A következő számokat a rádió is közvetítette. Dániel Honka tanárnó Wéber Concertstükk-jét játszotta nemes felfogással. Ezután S. Cröh Klára művészi hegedűjátéka következett Beethoven F-dur románécát Wieniawsky Souvenir-jét mély átéléssel és kiváló technikai felkészültséggel adta elő. Pécsi Sebestyén tanár Händel F-dur orgonaversenyét játszotta fölényes tudással. Bizor Carmen c. operájából Michela áriáját és Hubbay A cremonai hegedús c. operájából a Madárdalt Eyssen Irén tanárnó énekelte a töle megszokot művészi biztonsággal. A négy kiváló művész egymást multa felül tudásban és játékban és méltán rászolgáltak a közönség viharos tetszésére. Mind a négy számot az Országos Postás Zenekar kísérte Országh Tivadar igazgató és Eördögh János karnagy vezényleésével. A rádió által közvetített részt az Országos Postás Zenekar Rossini Tell Vilmos nyitányával fejezte be.

Ezután Demény Károly államtitkár beszámolt a zene- és énekegyesület, valamint a zeneiskola alapításának körülményeiről, az első évek küzdelmeiről, valamint a háborús évek és az ezt követő forradalmak nehéz idejéről. Kiemelte az élete delén elhunyt Dániel István postaigazgatónak a zeneiskola vezetésé körül kifejtett hervadhatatlan érdemeit. Megemlítette az Országos Postás Zene- és Kultúr Egyesület megalakulásának körülményeit, majd a zeneiskola és az egyesület mai működését méltatta. A Vezérigazgató Ur atyai támogatását kérve azzal a megállapítással zárta ünnepi beszédét, hogy az iskola vezetése a legjobb kezekben van.

Szünet után a Műszaki Üzemi Tisztviselők Dalköre Winkler Ernő karnagy vezényleésével Palestrina két művét és Kodály Katonadalát énekelte kiváló felkészültséggel és komoly si-

kerrel. Ezután Szabó Pál tanár játszotta gondokán Godard Bölcsődalát és Popper Gavotte-ját. Zongorán E. Pap Mária tanárnő kíséerte. Szereplésük megérdemelt nagy sikert aratott. A nívós műsor méltó befejezése Ország Tivadarnak, a zeneiskola igazgatójának Hárfatótőse volt, melyet Sz. Molnár Anna, Szeless Béla, D. Szerémi Magda, Eördögh János és Jaczkó Gyula tanárok adtak elő. A közönség ezt a számot is nagy tapssal jutalmazta.

A postástársadalom szeretettel figyeli és támogatja az egyesület zeneiskolájának művészi és pedagógiai munkáját, amelynek egyik kimagasló eseménye volt a jubileumi hangverseny megrendezése.

Kitüntetés. A Kormányzó Úr Kirilly Dezső dr. ny. postafőigazgatónak nyugalmabonulása alkalmából három és fél évtizeden át kifejtett közhasznú és buzgó munkálkodásáért elismerését adta tudtul.

Külföldi rendjel-viselési engedély.

A Kormányzó Úr megengedte, hogy Beck Károly postafőmérnök a német Sasrend III. osztályú érdemkeresztjét elfogadja és viselje.

Felmentés és megbízás.

Róság István postaműszaki igazgatót a kassai postaigazgatóság 3. (műszaki) osztályában az osztályvezetői teendők és műszaki ügyekben az igazgatóság vezetőjének állandó helyettesítése alól felmentették. Helyette e teendők ellátásával Brebovszky Jenő postaműszaki tanácsost bízta meg.

A budapesti táviró és távbeszélő igazgatóság Menezser Miklós dr. postatitkár a kerületi biztos teendők ellátása alól felmentette.

Vendégszobáink. A nyári idény közeledtével felhívjuk tagjaink figyelmét balatonfüredi és mátraházi vendégszobáinkra. Balatonfüreden az 1. számú szobában három, a 2. számú szobában két, a 3. számú szobában három, a 4. számú szobában négy fekvőhely áll rendelkezésre. Mátraházán az 1. számú szobában két, a 2. számú szobában szintén két, a 3. számú szobában három fekvőhely van.

Mint ismeretes, az igazgató-választmány 1941 októberében a vendégszobák igénybevételi rendjét újból szabályozta. Ennek főbb rendelkezéseit az alábbiakban ismertetjük.

1. A vendégszobákat általában csak az egyesület tagjai, valamint velük közös háztartásban élő feleségük és ellátatlan gyermekeik használhatják. Az igénybevételhez engedélyt az egyesület elnöksége ad. Az igényléseket az elnök által kijelölt főtitkárnak kell bejelenteni.

2. A feleségen és az ellátatlan gyermekeken kívül más családtag csak az elnökség külön előzetes engedélyével és csak a taggal együtt veheti igénybe a vendégszobákat.

3. Használati díj személyenként és naponként a tag, felesége, ellátatlan gyermekei és családi pótlékot élvező szülője után 50 fillér, más családtag után 4 pengő.

4. A fürdőszoba használatának díja esetenként 1 pengő. Fűtésért október 15-e és április 15-e között naponként 1 pengőt, egyéb időben 50 fillért kell fizetni.

5. Az igénylést ajánlatos legalább 14 nappal az igénybevétel előtt bejelenteni. Július 1-e és szeptember 15-e közötti időszakra az igényléseket május hó 15-ig kell bejelenteni. Később érkező igényléseket csak akkor vehet figyelembe az elnökség, ha üres szoba rendelkezésre áll.

6. A fenti bejelentési határidő figyelembevételével több igénylő esetében előnyben részesül az alábbi sorrendben az a tag:

a) akinek több iskolába járó gyermeke van és velük együtt veszi igénybe a szobát;

b) aki az egyesület bármely vidéki vendégszobáját az előző két évben összesen 14 napnál hosszabb ideig nem vette igénybe.

7. Torlódás esetében egy tag csak évenként három hétig vehet igénybe vendégszobát.

8. Aki a lefoglalt vendégszobát a meghatározott időben nem veszi igénybe, köteles ezt legalább 8 nappal előbb az elnökségnek bejelenteni. Ellenkező esetben az üresen álló szobáért a beutalt tag a beutalás teljes időtartamára naponként 1 pengőt köteles megtéríteni; azonfelül az elnökség három nap után a tag külön értesítése nélkül másnak bocsáthatja rendelkezésre a szobát. A térítés alól csak egészen rendkívüli esetben adhatott az elnökség felmentést.

Az új rend alapján felkérjük tagjainkat, hogy a nyári hónapra szóló igényléseket május hó 15-ig juttassák el írásban vagy távbeszélőn (156-841) Lukász Alfonz dr. főtitkárhoz.

Az önálló postáskórház megvalósulása.

A jóléti alapítvány kezelési bizottsága 1942. évi márc. 24-én rendkívüli ülést tartott, amelyen a bizottság felhatalmazta az elnökséget, hogy a Schwartzer-féle Szanatórium Rt. részvényeit megvásárolhassa.

Ennek alapján az alapítvány a részvénytársaság részvényeinek túlnyomó többségét — 80.000 darabból kb. 78.000 darabot — megvette. A részvénytársaság tulajdonát alkotja Budapesten a Kékgolyó- és Ráth György-utca sarkán elterülő 12.200 négyszögöles telek, a rajta levő felépítményekkel: Siesta és Schwartzer szanatóriumokkal s azok teljes berendezése és felszerelése. Az önálló postáskórház évtizedek óta vajdó kérdése tehát a posta személyzetének áldozatkészségéből kedvező megoldás útján van. A Vöröskereszt kórház bérletét ily módon a szerződésben biztosított időben, 1944-ben 1945 februárjára fel lehet

mondani és 1945-re az új postáskórházba be lehet költözni. Természetesen eddig az időig az alapítványra még igen sok munka vár.

A kezelési bizottság március hó 31-én tartotta rendes havi ülését, amelyen a bizottság elnöke részletesen beszámolt a postáskórházzal kapcsolatos kérdésekről.

A kezelési bizottság előadója ezen az ülésen bejelentette, hogy a közellátási, továbbá a kereskedelem- és közlekedésügyi minisztérium engedélyével sikerült a jóléti alapítvány részére kb. 900 pár bőrtalpú utalványköteles lábbelit biztosítani. Ezeket a cipőket az alapítvány annak idején segélyként fogja az arra rászoruló postalakalmazottak között kiosztani. Az igénylés feltételeiről a hivatalok kellő időben részletes tájékoztatást kapnak.

Ezen az ülésen kimondotta a bizottság, hogy a postás családokban előforduló ikrek születése esetén 1942. évi április hó 1-től a kiegészítő anyasági segélyt az ikrek számának megfelelő többszörös összegben engedélyezi.

A kezelési bizottság egyhangú lelkesedéssel vette tudomásul, hogy a m. kir. posta vezérigazgatója a családvédelmi és postamesteri önállósítási kölcsönök céljaira eddig csak az alapítvány kezelésére bízott 279.467 pengő 50 fillért a postás családvédelmi célok folytatólagos szolgálatára véglegesen a jóléti alapítványnak adományozta. A bizottság az adományért jegyzőkönyvi köszönetet szavazott.

A kezelési bizottság magaslati gyógyüdülő létesítése céljából igen jutányos áron a Galyatetőn 2283 négyszögöl területet vásárolt. Építkezésre később kerül sor.

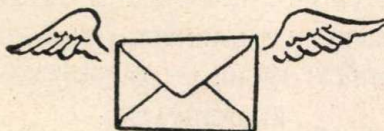
Végül jelentette az előadó, hogy a jóléti alapítvány 1942. évi január hónapban pénzsegély címén 253 esetben 8350 pengőt, temetési segély címén 61 esetben 20.078 pengő 76 fillért és kiegészítő anyasági segély címén 137 esetben 4957 pengő 34 fillért, február hó folyamán pedig 157 esetben 6105 pengőt pénzsegély, 146 esetben 5425 pengő 95 fillért kiegészítő anyasági se-

gély, 54 esetben 15.899 pengő 13 fillért temetési segély, 3 esetben 1300 pengőt családvédelmi kölcsön és 18 esetben 7400 pengőt postamesteri önállósítási kölcsön címén fizetett ki.

Sakk. A postás sakkozás harcosai az egyetemes magyar sakkélet felvirágoztatása érdekében is jelentős munkát fejtenek ki. Ennek bizonyosságául szolgál a Magyar Sakkszövetség február 6-án megtartott tisztújító közgyűlése, amelyen Násfay (Niedermann) Antal ny. postafőigazgatót társelnökké és az elnöki tanács tagjává, Szittya Árpád postafőfelügyelőt alelnökké, Kemenes Jenő postafelügyőt pedig választmányi taggá választották meg.

Fényes külsőségek között bonyolították le április 12-én az ország 600 legjobb sakkosójának részvételével az új csepeli sportszarnokban a csapatbajnokságok utolsó fordulóját. A Postatisztviselők Sakkegylete a csapatbajnokságban résztvevő 48 egyesület közül az első osztályban az előkelő második helyen végzett.

Kézimunka szakkönyv. Megjelent Egyediné Könczey Sarolta *Ruhakötés — horgolás c. kézimunka szakkönyvének* II. bővített kiadása. A könyv első része gyakorlati leírást ad a szerző módszeréről, mellyel a legkülönbözőbb ruhadarabokat próbálgatás nélkül, teljes biztonsággal, pontos méretre lehet elkészíteni. A második rész a kötés-horgolásra vonatkozó gyakorlati útmutatáson kívül nagyszámú kedvelt és részben új kötés-horgolás mintának leírását hozza. Ajánljuk a könyvet minden magyar asszonynak és leánynak, aki akár saját szórakozására, akár hivatásosan vagy oktatásszerűen foglalkozik kötés-horgolással. A könyvhöz, mely a magyar asszonyok egyik hivatásszerű munkaterületén hézagpótló, a Mansz postás csoportjának elnöknője, dr. Kuzmich Gáborné írt ajánlást. A sok ábrával és kötésmintával illusztrált könyv bolti ára fűzve 6 P, kötve 8 P. Megrendelhető a szerzőnél. Cím: Egyedi Andorné, Budapesti, XII., Fery Oszkár-utca 54. I. 1. Postatakarékcsekk-számla száma 36138.

K É R E L E M
a visszacsatolt területek postaszervezésében résztvett
kartársainkhoz!

A Magyar Posta Könyvei sorozatában kiadni tervezzük a Magyar Szent Koronához visszacsatolt Felvidék, Kárpátalja, a keleti és erdélyi országrészek, valamint a Délvidék postai és távközlési szolgálata megszervezésének történetét. Ezzel kapcsolatban felkérjük a visszacsatolt területek postai és távközlési szolgálatának megszervezésében, illetőleg ellátásában résztvett kartársainkat, hogy élményeikről, tapasztalataikról és a szervezésnél végzett munkásságukról lapunk felelős szerkesztőjét írásban tájékoztatni szíveskedjenek.

A kiadásra kerülő könyveket képekkel illusztráljuk. Ha tehát a szervezésben résztvevő kartársaink olyan fényképekkel rendelkeznek, amelyek postai vonatkozásúak, vagy a szervezéssel kapcsolatosak, azokat kérjük felelős szerkesztőnk címére megküldeni. A beküldött képeket felhasználás után visszaküldjük.

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG.

SZERKESZTŐSÉG:

XII., KRISZTINA-KÖRÚT 12. IV. 432. TÁVBESZÉLŐ: 156—841.

MŰSZAKI KÖZLEMÉNYEK: (Társszerkesztő)

XI., VÁSÁRHELYI PÁL-U. 4/6. TÁVBESZÉLŐ: 258—280.

KIADÓHIVATAL:

XII., KRISZTINA-KÖRÚT 12. II. 220. TÁVBESZÉLŐ: 150—597.

Előfizetési ár évi 10 P. Postai alkalmazottaknak évi 5 P.

Felelős kiadó: DR. LUKÁSZ ALFONZ m. kir. postatanácsos.
